

A Lendület Program a csoportvezetők szemével

Összehasonlító elemzés

<https://doi.org/10.36820/lendulet.2025>

Horváth Dániel – Dr. Pálinkó Éva

TARTALOM

BEVEZETÉS	2
A LENDÜLET PROGRAM MEGÍTÉLÉSE	4
A LENDÜLET-KUTATÓCSOPORT	10
A LENDÜLET TÁMOGATÁS MEGPÁLYÁZÁSA	33
A LENDÜLET-KUTATÓCSOPORT STÁTUSZA	36
ÖSSZEGZÉS	38

BEVEZETÉS

Az MTA Könyvtár és Információs Központ Tudománypolitikai és Tudományelemzési Osztályán (MTA KIK TTO) zajló „**MTA Életpálya Monitor**” kutatási program 2014 óta vizsgálja a Magyar Tudományos Akadémia által létrehozott és működtetett kutatástámogatási rendszereket. E vizsgálatok célja, hogy különféle kutatási módszerek segítségével képet alkosson a támogatási programok működéséről, megítéléséről, illetve a támogatásokban részesülők publikációs teljesítményéről és életpályájáról. Az „MTA Életpálya Monitor” keretében sor került a Lendület Program, a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, illetve a Vendégkutatói Program átfogó vizsgálatára – ahol erre lehetőség nyílt, ott több alkalommal is. A vizsgálatok egyrészt kérdőíves és interjú adatfelvételen alapuló empirikus felmérések, másrészt nemzetközi publikációs adatbázisokon alapuló tudománymetriai vizsgálatok voltak.

Jelen elemzésünkben a Lendület Programra, illetve a Lendület csoportvezetőkre fókuszálunk. Tesszük mindezt azért, mivel a Lendület Program a 2009-es indulása óta az MTA egyik legfontosabb támogatási rendszerévé nőtte ki magát, jelentős számú, nemzetközi szinten kimagasló teljesítményű kutatónak lehetővé téve, hogy hazai kutatóhelyen folytassák pályafutásukat. A Lendület Program vizsgálata kapcsán elemzésünkben két kérdőíves adatfelvétel eredményeit hasonlítjuk össze. Az *első adatfelvételre* 2019 decembere és 2020 januárja között került sor; ennek alkalmával összesen 113 Lendület csoportvezető töltötte ki a kutatás online kérdőívét. A *második adatfelvétel* 2023 novemberétől 2024 januárjáig tartott; ez idő alatt összesen 146 csoportvezető válaszolt a feltett kérdésekre. A két vizsgálat – az összehasonlíthatóság jegyében – meglehetősen hasonló szerkezetű volt, az alkalmazott kérdések nagyobb részben azonosak voltak. Az összehasonlító kutatás célja az volt, hogy a két adatfelvétel eredményeit összevetve *egyrészt* átfogó értékelést adjon a Lendület Programról az érintettek, tehát a csoportvezetők szemszögéből, *másrészt* hogy a válaszok segítségével megállapításokat tegyünk az említett célcsoport motivációival és életpályájával kapcsolatban.

Az összehasonlító vizsgálat főbb tematikus blokkjai a következők:

- Lendület Program megítélése
- Lendület-kutatócsoport
- A Lendület támogatás megpályázásának motivációi és körülményei
- A Lendület-kutatócsoport státusza, fenntartása a támogatási időszak letelte után

Az első adatfelvétel során alkalmazott kérdőív több kérdést tartalmazott, ezek számát a második vizsgálatra lecsökkentettük, hogy az eredetileg eléggé hosszú kitöltési időt mérsékeljük, ezzel is ösztönözve a kutatásban való részvételt.

A csoportvezetők elérhetőségeit (e-mail címek) az MTA Kutatási Pályázatok Főosztálya biztosította, illetve a kérdőívek kiküldését is ők végezték mindkét adatfelvétel esetében. A kérdőívek kitöltése anonim módon és önkéntes alapon zajlott. A beérkező adatok feldolgozását és elemzését az MTA KIK TTO munkatársai hajtották végre; az elemzés aggregált adatok segítségével történt, az egyes csoportvezetők és kutatócsoportok semmilyen módon nem azonosíthatók be az elemzésben. A két vizsgálat alapsokasága eltérő volt; 2019-ig összesen 180, 2023-ig 242 Lendület-kutatócsoport alakult; a válaszadási arány az első adatfelvétel esetében 63%-os, a második során 60%-os volt, ami a hasonló online adatfelvételekhez képest igen magasnak számít.¹ Ha figyelembe vesszük, hogy 2019-ben 5, 2023-ban pedig már 19 kétszeres nyertes volt az alapsokaságban, akik

¹ A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj nyertesei körében végrehajtott MTA Életpálya Monitor vizsgálatok kérdőív visszaküldési arányai – teljesen azonos módszertani háttér mellett – jóval alacsonyabbak, 34-47% közöttiek voltak.

alkalmanként csak egyszer töltötték ki a kutatás kérdőíveit, úgy a kitöltési arányok még kedvezőbbek (2019: 65%; 2023: 63%).

Az alapsokaság és a válaszadók megoszlása intézménytípus, tudományterületek és nemek szerint az alábbi arányokat mutatja:

	2019/20-as felmérés		2023/24-es felmérés	
	Összes Lendület-csoportból (%)	Válaszadók körében (%)	Összes Lendület-csoportból (%)	Válaszadók körében (%)
HUN-REN (volt MTA) intézmények	51,1	54,3	50,0	54,2
Egyetemek	48,9	45,7	50,0	45,8
ÖSSZESEN	100,0	100,0	100,0	100,0
Élettudományok	41,1	37,0	41,7	40,7
Természettudományok	39,4	38,9	38,9	35,2
Bölcsészet- és társtud.	19,5	24,1	19,4	24,1
ÖSSZESEN	100,0	100,0	100,0	100,0
Férfiak	86,1	84,0	81,4	79,6
Nők	13,9	16,0	18,6	20,4
ÖSSZESEN	100,0	100,0	100,0	100,0

1. táblázat: Az alapsokaság és a válaszadók megoszlása néhány főbb szempont alapján

Az 1. táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a két vizsgálat során figyelembe vett alapsokaság (első adatfelvétel: 2009 és 2019 között megalakult csoportok/csoportvezetők; második adatfelvétel: 2009 és 2023 között megalakult csoportok/csoportvezetők) és a válaszadók között csak kisebb, pár százalékpontnyi eltérések vannak a befogadó intézmény típusa, tudományterület és nemek szerint. Ez lehetővé teszi, hogy a kapott eredményeket többé-kevésbé érvényesnek tekintsük a teljes vizsgált alapsokaságra, tehát a Lendület nyertesekre vonatkozóan. Szintén megállapítható, hogy az említett arányokban a két adatfelvétel viszonylatában csak kisebb eltérések tapasztalhatók. Érdekes pár szót ejteni ugyanakkor a nők arányának változásáról. A Magyar Tudományos Akadémia fontosnak tartja a női kutatók támogatását, ennek megfelelően a Lendület Program pályázati felhívásában is szerepeltet olyan kitélt, mely megkönnyítheti a gyermeket nevelő kutatónők számára a pályázást.² Ennek eredményeképpen a kezdeti csekély arányról – jelentősebb éves ingadozások mellett – fokozatosan növekedett a Lendület nyertesek körében a női kutatók aránya (2009-2014: 10,3%; 2015-2019: 18,1%; 2020-2024: 31,3%).

A kutatás hipotéziseit elsősorban a Lendület Program megítélésében bekövetkezett esetleges változásokra vonatkoztatva állítottuk fel. Ennek megfelelően arra számítunk, hogy a két felmérés között eltelt időben a Lendület Program szakmai szempontú megítélése nem, vagy csak kismértékben változott, és alapvetően mindkét adatfelvétel idején pozitív volt a megkérdezettek körében. Ezzel szemben a támogatás anyagi és strukturális jelentőségére vonatkozó kérdések esetében azt feltételezzük, hogy a második adatfelvétel idején kedvezőtlenebbül ítélik azt meg a

² Forrás: <https://mta.hu/aktualis-palyazati-kiirasok/a-lendulet-program-2025-evi-palyazati-felhivasa-114140>

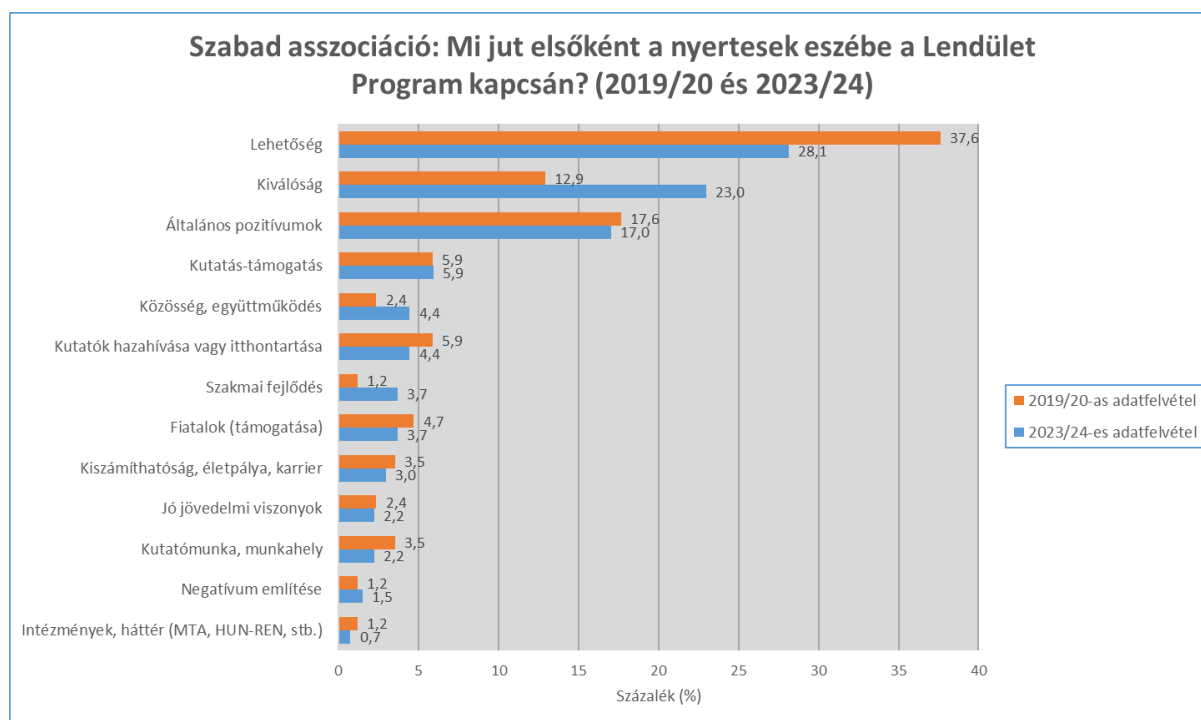
válaszadók. A Lendület Program megpályázásának motivációi esetében ennek megfelelően azt lehet valószínűsíteni, hogy a szakmai szempontok jelentősége erősödött az anyagi tényezők motivációs hatásával szemben a két adatfelvétel eredményeit összehasonlítva.

A LENDÜLET PROGRAM MEGÍTÉLÉSE

Mindkét vizsgálat esetében kiemelt jelentősége volt a Lendület Program megítéléséhez kapcsolódó kérdéseknek. E néhány kérdés alapján képet kaphatunk nagy vonalakban arról, hogy a Lendület csoportvezetők milyen jelentőséget tulajdonítanak a vizsgált támogatási rendszernek, illetve hogyan ítélik meg a pályázás feltételeit.

Elsőként egy asszociációs kérdést kellett megválaszolniuk a Lendület csoportvezetőknek – arra voltunk kíváncsiak, hogy kinek mi jut elsőként eszébe a Lendület Programmal kapcsolatban. A válaszok feldolgozása során szükség volt az említett tényezők azonos szisztémájú kategorizálására, hogy az eredmények összehasonlíthatók és bemutatathatók legyenek. Fontos megjegyezni, hogy a válaszokat próbáltuk úgy csoportosítani, hogy mindegyiket be lehessen sorolni 1-1 konkrét kategóriába, így a válaszok százalékos aránya összesítve 100 százalék mindkét vizsgálat esetében (tehát ahány válaszadó, annyi válasz).

1. ábra

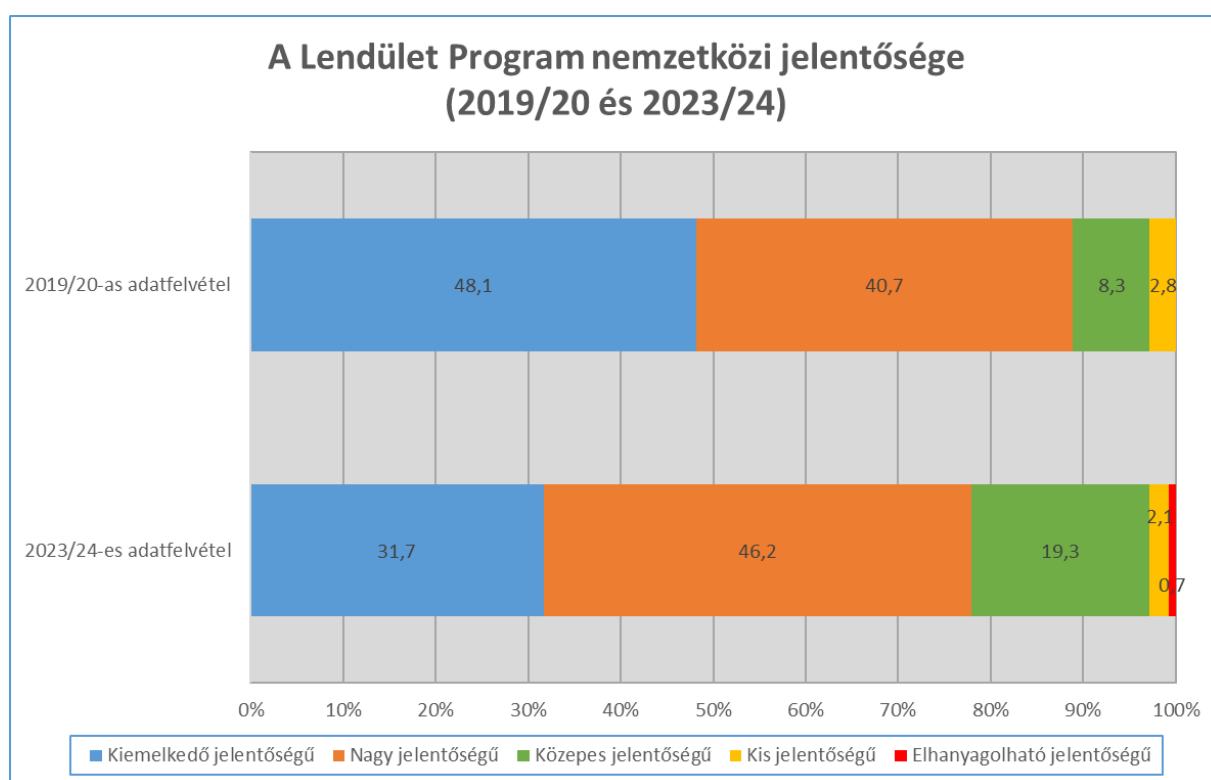

Mindkét felmérés esetében azonos kategóriába eső említések fordultak elő leggyakrabban a válaszok között („Lehetőség”, „Kiválóság”, illetve a konkrétabban nem bekegerezálható „Általános pozitívumok”); ezek említési gyakorisága 12,9% és 37,6% közötti – minden egyéb említett tényező gyakorisága jóval 10% alatti. Érdemi eltérés a két adatfelvétel eredményeiben csak a „Lehetőség” és a „Kiválóság” említési arányai kapcsán figyelhető meg; a Lendület Programhoz köthető asszociációk sorában ellentétes előjelű, azonos, mintegy 10 százalékpontnyi változás állapítható meg e két tényező esetében („Lehetőség”: 37,6% → 28,1%; „Kiválóság”: 12,9% → 23,0%). A kiválóság, mint első asszociáció magas (növekvő) aránya a program és a nyertesek szakmai presztízsének

kiemelkedő mivoltát jelzi. Megállapítható továbbá az is, hogy a program – szintén kiemelkedőnek számító – anyagi háttérének konkrét említése mindkét adatfelvétel esetében elenyésző, ami arra enged következtetni, hogy bár a Lendület nyertesek számára fontos és motiváló a támogatás összege, de legalább ennyire fontosnak tartják a támogatással járó szakmai lehetőségeket. Meg kell még említeni a negatív asszociációk szinte teljes hiányát (az összes asszociáció 1,2-1,5%-a), ami szintén a program általános pozitív megítélését jelzi.

A következő kérdés a Lendület Program nemzetközi jelentőségére vonatkozik. Abban nagyjából konszenzus tapasztalható az érintettek körében, hogy a támogatás hazai jelentősége szakmai és anyagi tekintetben egyaránt kimagasló. De mi a helyzet e tekintetben a hasonló támogatások nemzetközi mezőnyében? E kérdés azért is fontos, mivel a program deklarált céljai közé tartozik a külföldön tevékenykedő magyar kutatók hazacsábítása, illetve a hazaiak itthon tartása.

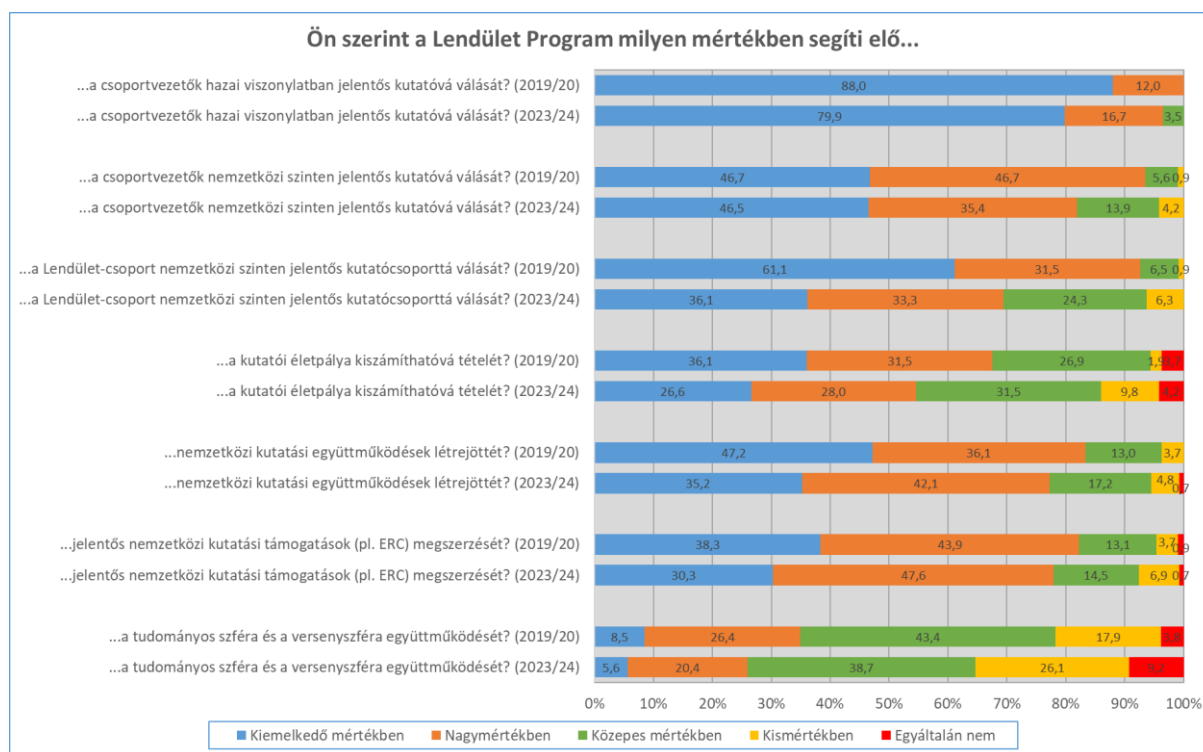
2. ábra

A Lendület Program nemzetközi jelentőségének megítélése mindkét adatfelvétel alapján pozitív. Ez azt jelenti, hogy a válaszadók nem csak hazai, de nemzetközi tekintetben is jelentősnek tartják a támogatási konstrukciót a hasonló pályázatok között. Ha viszont a két felmérés eredményeit összehasonlítjuk, megállapítható, hogy a 2019/20-as adatfelvételhez képest csökkent azon válaszadók aránya, akik a „*Kiemelkedő jelentőségű*” kategóriába sorolták a programot (48,1% → 31,7%). Bár ezt némileg ellensúlyozza a szintén pozitív megítélést jelző „*Nagy jelentőségű*” kategória aránybeli növekedése, ennek ellenére 2023/24-re összességében csökkent a Lendület Programot nemzetközileg jelentős kutatástámogatási rendszernek tartók aránya (88,8% → 77,9%). Mindenképpen szükséges ugyanakkor azt is megemlíteni, hogy a program nemzetközi jelentőségét egyértelműen negatívan megítélők aránya nem változott, az mindkét adatfelvétel alapján rendkívül alacsony szinten áll (2,8%). Ha a válaszadókat az adatfelvételekhez igazodva két csoportra bontva (2009-2019, illetve 2020-2023 közötti nyertesek) vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy az újabb nyertesek kritikusanabb ítélik meg a Lendület Program (és hasonló támogatások) nemzetközi jelentőségét.

A Lendület Programot számtalan egyéb tényező alapján is meg lehet ítélni. Ebből gyűjtöttünk össze – a teljesség igénye nélkül – hét olyan szempontot, melyek segítségével arra kerestük a választ, hogy a támogatási konstrukció mennyiben segíti elő a kutatáshoz kapcsolódó különböző folyamatok megvalósulását. Az összehasonlíthatóság végett mindegyik kérdés esetében 5 fokozatú skálát alkalmaztunk.

3. ábra

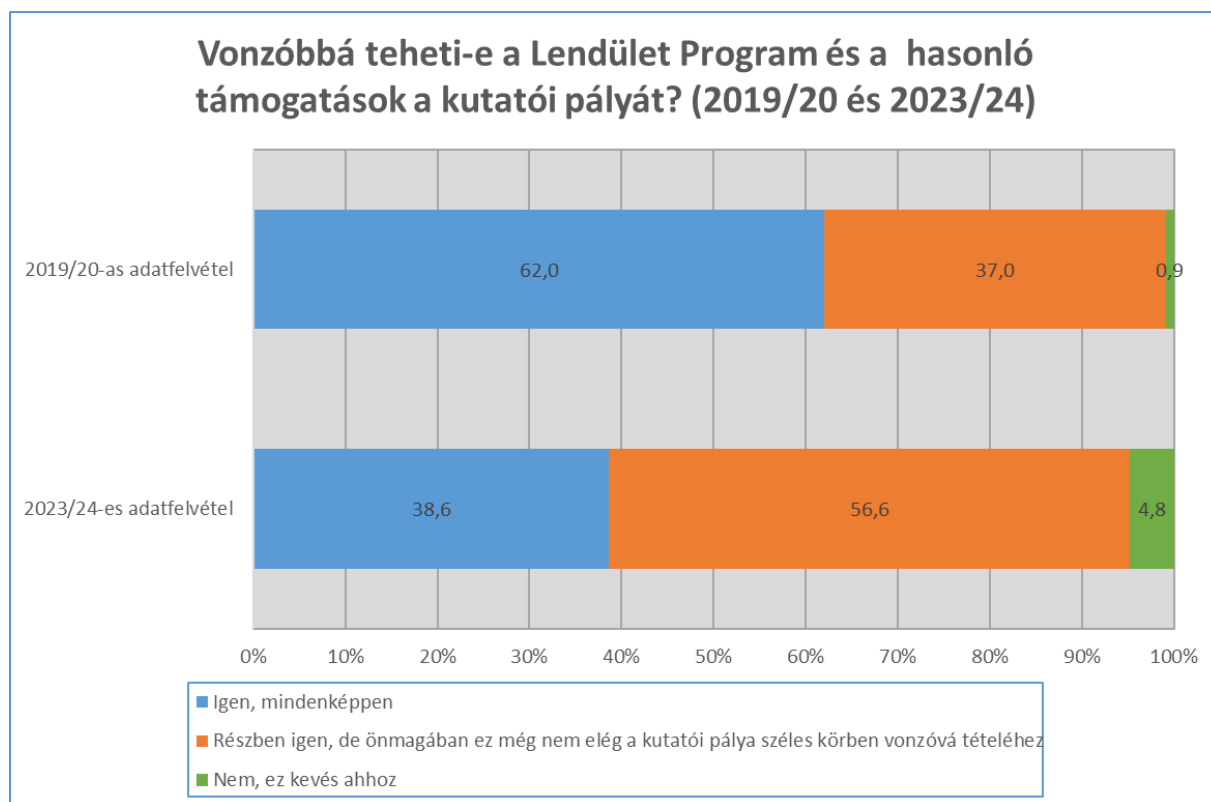

Az eredmények kapcsán két fontos megállapítás tehető. Egyrészt, a kérdések megítélése egy kivételtől eltekintve mindkét adatfelvétel eredményei alapján kedvező (pozitív válaszok aránya 50% feletti). Az említett kivétel a tudományos szféra és a versenyszféra együttműködésének megítélése, mely kapcsán a megkérdezettek úgy gondolják, a Lendület Program nem igazán tudja előmozdítani e két szegmens kooperációját. Másrészt megállapítható az is, hogy a két adatfelvétel között eltelt időben az összes tényező megítélése romlott; a 2023/24-es felmérés válaszai ezt egyértelműen jelzik. A Lendület Program fenti szempontok alapján történő megítélésében bekövetkezett negatív irányú változás nagyságrendjét legjobban a skálapontszám-átlagok összehasonlításával tudjuk szemléltetni. A 2019/20-as felmérés esetében ezek az átlagok 4,88 és 3,18 közöttiek, a 2023/24-es válaszok alapján pedig 4,76 és 2,87 közöttiek. Legjelentősebb negatív irányú változás a Lendület-kutatócsoport nemzetközi szinten jelentőssé válásának megítélésével kapcsolatban történt (4,53 → 3,99). Komolyabb visszaesés figyelhető meg emellett a Lendület Program tudományos szféra és versenyszféra közötti kapcsolatának erősítésében játszott szerepének megítélése kapcsán, illetve annak megítélésében, hogy a program milyen mértékben teszi kiszámíthatóvá a kutatói életpályát. A vizsgált tényezők megítélésében nincs különbség az adatfelvételekhez igazodva kialakított „régebbi” (2009-2019 közötti) és „újabb” (2023-2020 közötti) nyertesek csoportja között, ellentétben azzal a tendenciával, ami a Lendület Program nemzetközi jelentőségének megítélése kapcsán megfigyelhető volt.

A Lendület Program egyik kiemelt célja, hogy támogassa a legtehetségesebb, szakterületükön nemzetközileg is kiemelkedő fiatal kutatókat. Ennek keretében a nyertesek létrehozhatják saját kutatócsoportjukat és előremutató kutatási irányokat honosíthatnak meg a hazai intézményekben.

A kutatócsoportok létrehozásának nem titkolt célja, hogy kitermelje a kutatói utánpótlásnak azon rétegét, akik jó esetben később önállóan is pályázhatnak a Lendület támogatásra. Ennek következtében a Lendület Program hozzájárulhat a tudományos pálya presztízsének növeléséhez – e feltevést vizsgáltuk meg a felmérések során a következő kérdés segítségével.

4. ábra

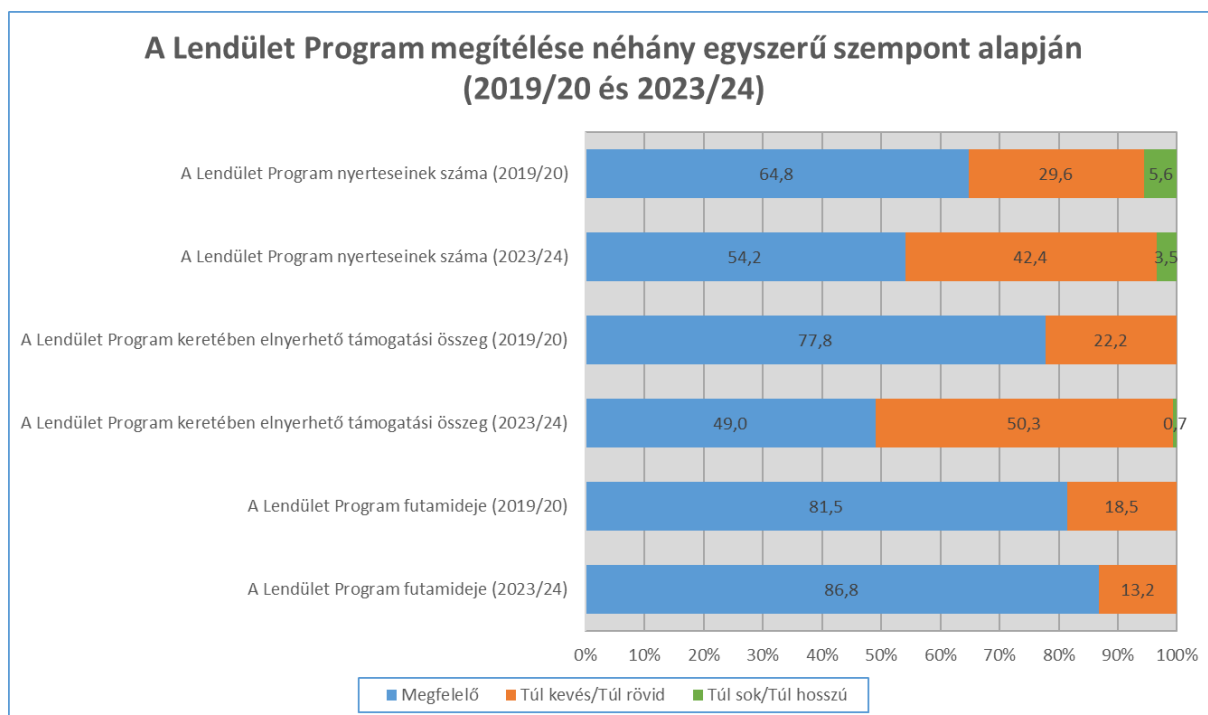
Az összkép mindkét felmérés eredményei alapján kedvező, mivel a válaszadók túlnyomó többsége (95-99%) szerint a Lendület Program, illetve a hasonló támogatások vonzóbbá tehetik a tudományos pályát a kutatói utánpótlás körében. A két adatfelvétel között eltelt időben ugyanakkor átalakult a kérdés általánosságban pozitívnak tekinthető megítélése. A 2019/20-as vizsgálat során a megkérdezettek közel kétharmada (62,0%) nyilatkozott úgy, hogy a Lendület Programnak egyértelműen pozitív hatása van e téren, 2023/24-re azonban ez az arány jelentősen lecsökkent (38,6%). Ezzel párhuzamosan nagymértékben nőtt azok aránya (37,0% → 56,6%), akik szerint a vizsgált program és a hozzá hasonló támogatások részben ugyan népszerűbbé tehetik a kutatói pályát, de önmagában ez még nem elegendő e pálya vonzóvá tételéhez. A 2023/24-es felmérés alapján a kérdés megítélésében nem áll fenn különbség aszerint, hogy a „régibbi” (2009-2019 közötti) vagy az „újabb” (2020-2023 közötti) nyerteseket vizsgáljuk.

A Lendület Program mint kutatástámogatási rendszer elfogadottsága, megítélése három egyszerű szempont alapján is meghatározható. Ezek a következők:

- Nyertesek száma
- Támogatás összege
- Támogatási időszak hossza

A tényezőket mennyiségi szempontból kellett megítélniük a megkérdezetteknek, azaz hogy a felsorolt tényezők száma/mennyisége megfelelő, túl kevés, vagy túl sok.

5. ábra

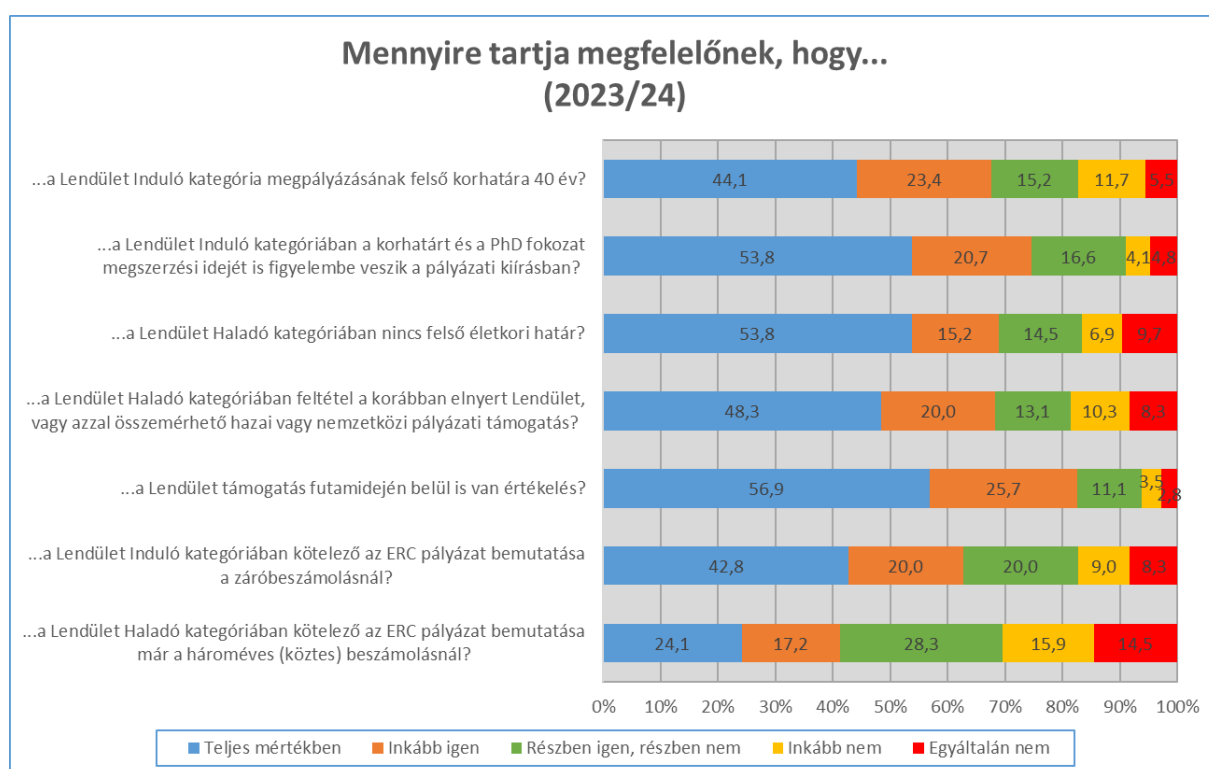

A két felmérés adatait összevetve megállapítható, hogy a nyertesek számának, illetve a támogatás összegének megítélése esetében csökkent azok aránya, akik szerint e tényezők megfelelőek a Lendület Programban. A nyertesek számának megítélésében megállapítható változás nagyságrendileg nem kifejezetten jelentős (64,8% → 54,2%), illetve e tényező megítélésénél azt is érdemes figyelembe venni, hogy a nyertesek számában évről-évre jelentősebb különbségek tapasztalhatók. Jóval figyelemreméltebb az a változás, ami a támogatási összeg megítélésében ment végbe. A 2019/20-as felmérés során a Lendület csoportvezetők jelentős többsége, 77,8%-a vélekedett úgy, hogy a támogatással elnyerhető összeg megfelelő, és csupán 22,2%-uk volt azon a véleményen, hogy ez az összeg túl kevés. A 2023/24-es felmérés jelentősen eltérő képet mutat e tekintetben – jóval alacsonyabb, 49,0% az elégedettek aránya, és gyakorlatilag ezzel megegyező, 50,3% azok részaránya, akik szerint a támogatási összeg nem elegendő. Ez a Lendület Program finansziális szempontú megítélésének jelentős romlását jelzi. A program futamidejének megítélése az előzőekhez képest másként alakult a két adatfelvétel közötti időben. A három vizsgált tényező közül ezzel voltak leginkább elégedettek a megkérdezettek, s a pozitív válaszok aránya valamelyest nőtt is a két adatfelvétel eredményeit összehasonlítva (81,5% → 86,8%). A futamidővel való általános elégedettséget növelheti, hogy a Lendület Program korai éveivel ellentétben az utóbbi időben gyakorivá vált a támogatás újbóli megpályázása (2023-ig 19 olyan pályázó volt, aki már két alkalommal is elnyerte a Lendület támogatást), ami egyfajta stabilitást és kiszámíthatóságot jelenthet a kutatók számára. (Korábban volt lehetőség a Lendület-csoport véglegesítésére oly módon, hogy a támogatás beépült a befogadó intézmény költségvetésébe, de a csoport tényleges támogatása szempontjából ez nem mindig volt szerencsés megoldás. A csoportok ilyen jellegű véglegesítésére ugyanakkor csak az akkori akadémiai kutatóhálózatban volt lehetőség, az egyetemeken nem.) Ha a 2020 és 2023 közötti nyerteseket külön vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy két tényező esetében kedvezőbb a véleményük a Lendület Programról, mint a korábbi nyerteseknek. E két tényező a nyertesek száma, illetve a futamidő – ezek esetében a pozitív válaszok aránya mintegy 10 százalékponttal magasabb, mint a 2009 és 2019 közötti nyertesek körében. A Lendület támogatás megítélése ugyanakkor jóval kedvezőtlenebb az újabb nyertesek körében, mint a korábbi támogatottak csoportjában. A 2023/24-es adatfelvétel eredményeit figyelembe véve megállapítható ugyanis, hogy a 2009 és 2019 közötti nyertesek körében 55,6%-os a támogatás összegével való

elégedettség, a 2020 és 2023 közötti – tehát az adatfelvétel idején még aktív Lendület támogatással rendelkező – nyertesek esetében ez az arány azonban mindössze 31,4%-os. Mindenképpen szükséges megjegyezni, hogy nem a csoportvezető számára elszámolható bér nagyságrendjét tartják alacsonynak a válaszadók – azzal a túlnyomó többség elégedett –, hanem a kutatócsoport teljes egészére (csoporttagok bérére, műszerek beszerzésére, stb.) jutó támogatási összeget értékelik túlzottan kevésnek.

A Lendület Program pályázati kiírásában, valamint a pályázókkal szembeni elvárásokban az elmúlt időszakban több változás is történt (Lendület Induló és Haladó kategória szétválasztása; pályázási korhatárok módosítása, illetve eltörlése; támogatási időszakon belüli értékelés bevezetése, stb.). Ennek megfelelően a 2023/24-es adatfelvétel során használt kérdőívbe néhány olyan kérdés is helyet kapott, ami az előző, 2019/20-as felmérés során még nem szerepelt a kérdések között.

6. ábra

A hét vizsgált szempont közül hat esetben alapvetően pozitív a válaszadók visszajelzése – a felsorolt, pályázással, pályázati követelményekkel kapcsolatos tényezőket a csoportvezetők 62,8-82,6%-a³ tartotta megfelelőnek. Jóval kedvezőtlenebb ugyanakkor a megítélése annak a pályázati feltételnek, miszerint a Lendület Haladó kategóriában nyertes pályázóknak a támogatási időszak harmadik évének lezárulta előtt pályázni kell az ERC „Consolidator” vagy „Advanced” kategóriájában, és erről a hároméves szakmai beszámolóban be kell számolnia. E tényező esetében az elfogadottság, azaz a pozitív válaszok aránya csak 41,3%. Ennek egyik oka az lehet, hogy a csoportvezetők túl kevésnek tartják azt az időt, ami a Lendület támogatás elnyerése és a hároméves köztes beszámolási kötelezettség között rendelkezésükre áll, főként úgy, hogy a támogatási időszak elején sok idő elmegy a csoport létrehozására, szervezési feladatokra, illetve a megfelelő kutatási feltételek előteremtésére. Igaz ez még akkor is, ha a nyertes pályázatok esetében már általában egy működő kutatási projekt folytatása a cél. Mindezeket figyelembe véve is az valószínűsíthető, hogy

³ A pozitív vélekedést kifejező kategóriák („Teljes mértékben megfelelőnek tartja”, illetve „Inkább megfelelőnek tartja”) százalékos összege.

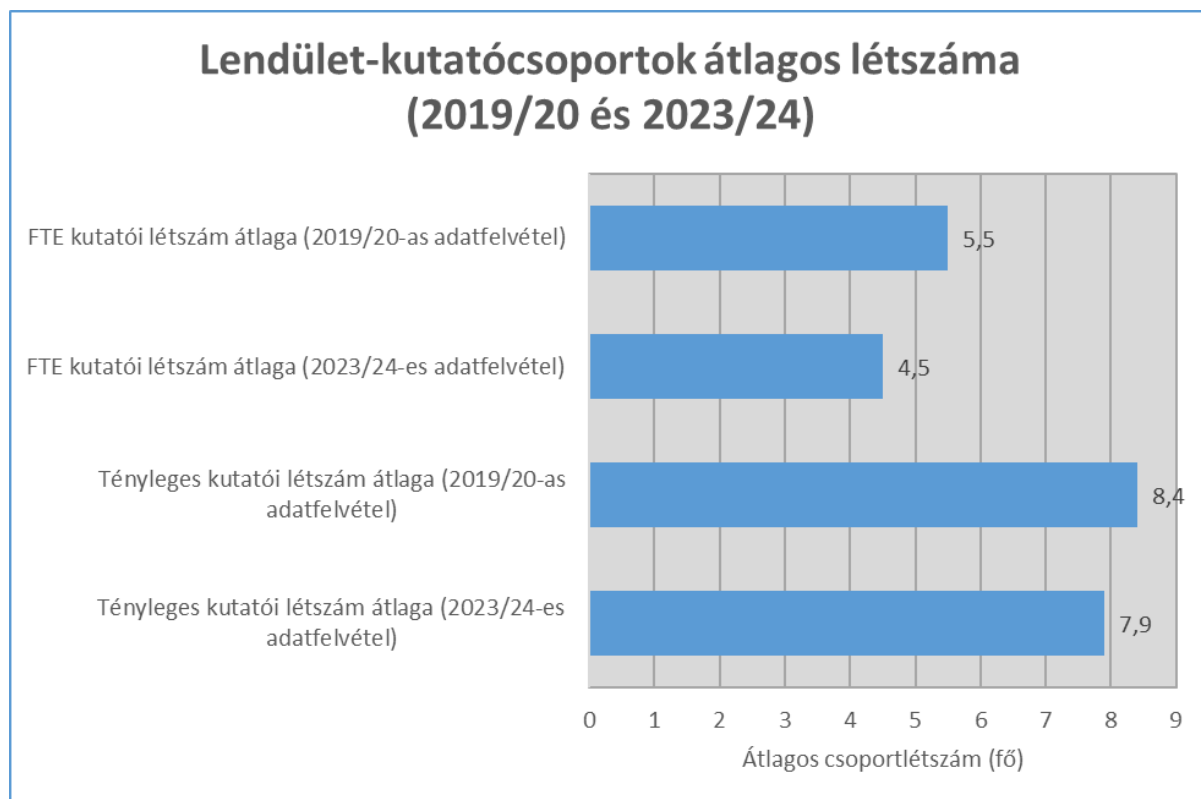
sok csoportvezető túl korainak tartja az ERC pályázást a hároméves időszak végéig bezárólag. (Összehasonlításképp: a Lendület Induló kategória esetében a teljes támogatási időszak végéig kell az ERC valamelyik kategóriájában pályázni, aminek az elfogadottsága jóval kedvezőbb, 62,8%-os.) E pályázati kritérium elfogadottsága az újabb (2020-2023 közötti, tehát az adatfelvétel idején is aktív Lendület támogatással rendelkező) nyertesek körében még alacsonyabb, mindössze 31,5 %-os.

A LENDÜLET-KUTATÓCSOPORT

A Lendület-kutatócsoportra vonatkozó kérdések mindkét felmérés esetében nagy hangsúlyt kaptak. Ebben a blokkban egyaránt találunk leíró (pl. létszám) és értékelő kérdéseket (pl. Lendület-csoport jelentőségének megítélése), melyek segítségével megpróbáltuk feltérképezni a támogatott csoportok főbb jellemzőit. Az előző kérdéscsoporttal ellentétben nem a programra, illetve a csoportokra vonatkozó általános véleményekre fókuszáltunk; minden megkérdezettnek a saját kutatócsoportjával kapcsolatban kellett a kérdéseket megválaszolni. Éppen ezért e kérdések kapcsán az időbeli összehasonlításnak nincs akkora jelentősége, mint az előző tematikus blokk esetében (és mint látni fogjuk, e kérdések többségében nincs is szignifikáns eltérés a két adatfelvétel eredményeit illetően), ennek ellenére itt is bemutatjuk a két felmérés eredményeit egymás mellett, hogy követni lehessen az esetleges változásokat – amennyiben vannak (pl. átlagos csoportlétszám alakulása).

A kutatócsoportok létszámát kétféle mutató alapján vizsgáltuk. Egyrészt az FTE (full-time equivalent) létszámot, másrészt a tényleges kutatói létszámot kellett a csoportvezetőknek megadni.

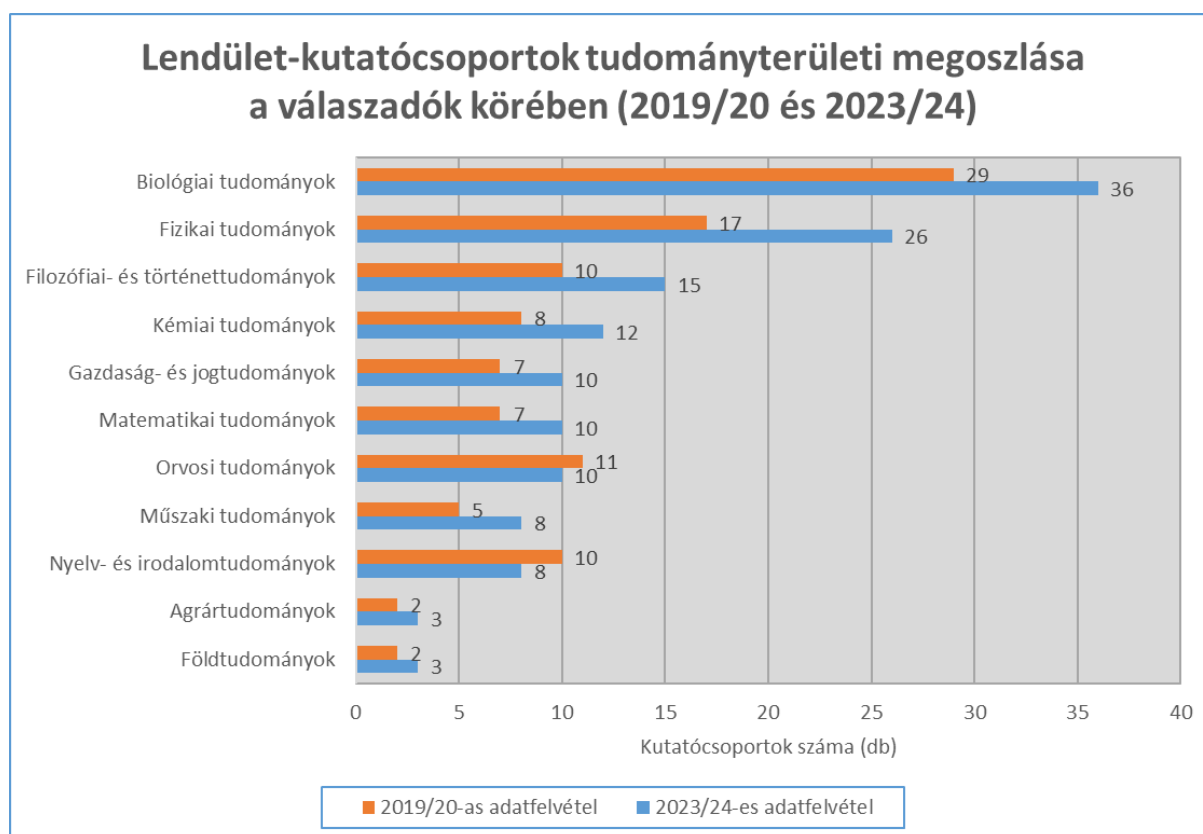
7. ábra

A 2019/20-as vizsgálathoz viszonyítva a 2023/24-es adatfelvétel idejére kismértékben csökkent a csoportok átlagos FTE létszáma (5,5 fő → 4,5 fő), valamint tényleges kutatói létszáma is (8,4 fő → 7,9 fő). Ha a 2023/24-es adatfelvétel esetében külön vizsgáljuk a 2009 és 2019 között, illetve 2020-2023-as időszakban létrejött Lendület-csoportokat, akkor az átlagos csoportlétszám-csökkenés még egyértelműbben kimutathatóvá válik. Az teljes munkaidőre (FTE) számított átlagos létszám a korábbi csoportok esetében 4,7, az újabbak körében 4,1 fő, míg a tényleges kutatói átlagléttség az előbbieket esetében 8,3 fő, utóbbiak körében pedig 6,5 fő. Ez azt is jelzi, hogy a 7. ábrán bemutatott eltérések nem a csoportlétszámok két vizsgálat viszonylatában történő változásából fakadnak, hanem a Lendület-kutatócsoportok átlagléttségének tényleges (időbeli) csökkenésén alapulnak.

A kutatócsoportok háromkategóriás tudományterületi megoszlását az 1. táblázatban már szemléltettük, s az ott bemutatott adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók, illetve a rajtuk keresztül elért kutatócsoportok szakterületi megoszlása mindkét adatfelvétel esetében nagyjából megfelel az alapsokaság hasonló arányainak. Ha a Magyar Tudományos Akadémia osztálystruktúráját követő kategóriarendszerben helyezük el kutatásba bevont Lendület-csoportokat, akkor egy jóval elaprózottabb megoszlást figyelhetünk meg.

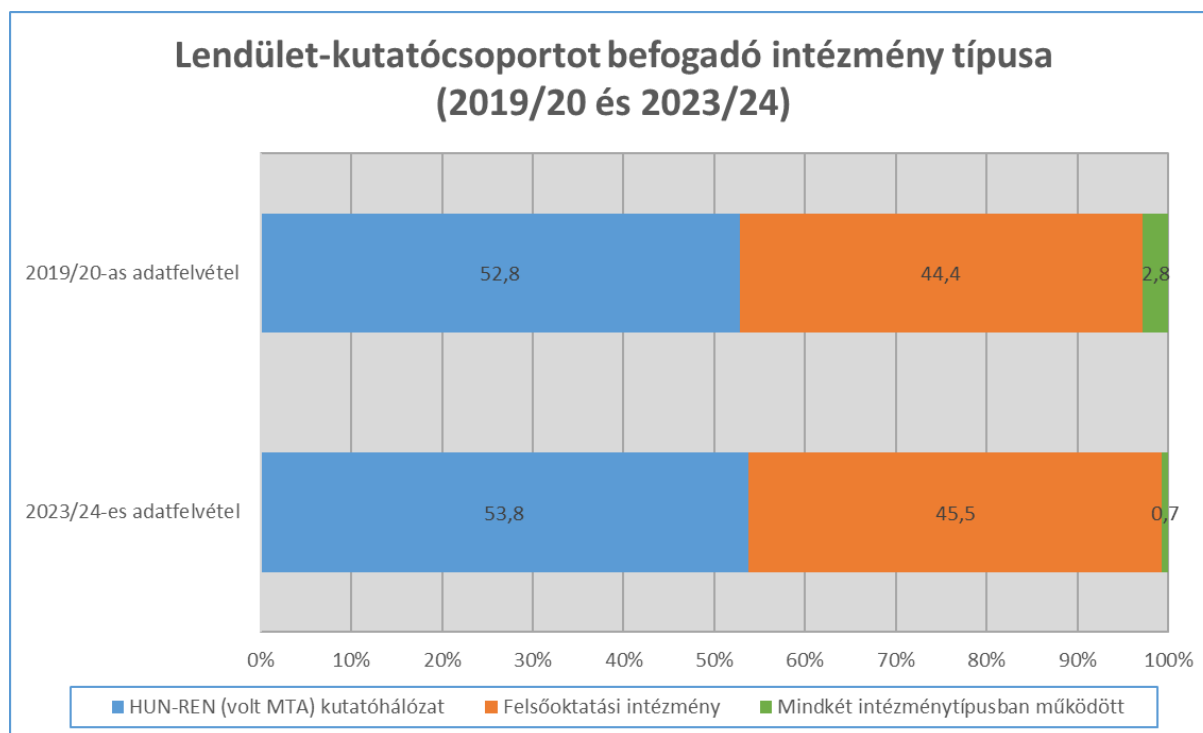
8. ábra

Mivel a 11 kategóriás tudományterületi megoszlás túlzottan elaprózott ahhoz, hogy a korlátozott elemszámok mellett érdemi százalékos összehasonlítást végezzünk ezen adatokon, ezért az egyes tudományterületekhez tartozó csoportok számát hasonlítjuk össze. Az a két adatsort vizsgálva megállapítható, hogy az egyes tudományterületek gyakorisága (sorrendje) mindkét adatfelvétel alapján megközelítőleg azonos. Kivételt képez a nyelv- és irodalomtudományok, valamint az orvosi tudományok szakterülete, melyek a 2023/24-es felmérésben némileg alulreprezentáltak a 2019/20-as vizsgálathoz képest. (Ennek oka lehet a Lendület-kutatócsoportok két adatfelvétel közötti kisebb mértékű tudományterületi átstrukturálódása is.)

A Lendület-kutatócsoportok egyik fontos jellemzője a befogadó intézmény típusa. Alapvetően ez lehet kutatóintézet/kutatóközpont (HUN-REN; korábban MTA, illetve kivételes esetben egyéb kutatóintézet⁴), vagy pedig felsőoktatási intézmény – ez utóbbiak a program harmadik évétől, 2011-től válhattak befogadó intézménnyé.

9. ábra

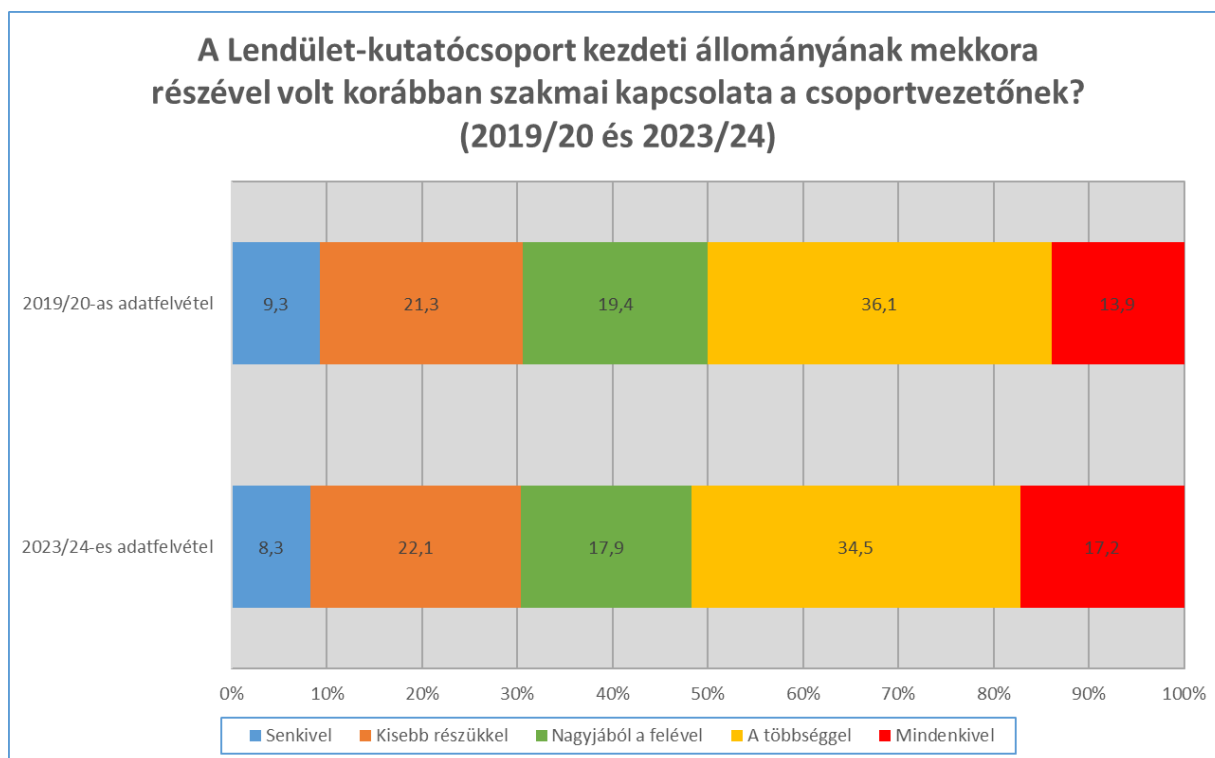

A két felmérés eredményei befogadó intézmények típusa szerint lényegében azonosak, ami a Lendület Program intézményi háttérének kiegyensúlyozottságát és állandóságát mutatja. A 2023/24-es adatfelvétel esetében a 2023-ig megalakult Lendület-csoportokat vettük figyelembe – eddig az időpontig a kutatóintézetekben és a felsőoktatási intézményekben egyaránt 121-121 kutatócsoport alakult. 2024-ben további 13 csoport jött létre a kutatóintézetekben, illetve 8 a felsőoktatási intézményekben. A teljes időszakot (2009-2024) figyelembe véve a legtöbb Lendület-csoport a HUN-REN (volt MTA) kutatóhálózatból a Természettudományi Kutatóközpontban (20), a Bölcsészettudományi Kutatóközpontban (18) és a Szegedi Biológiai Kutatóközpontban (17) alakult, de lényegében a teljes kutatóhálózatban megjelentek a támogatott kutatócsoportok. A legtöbb felsőoktatási Lendület-kutatócsoport az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (41), a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen (28), a Semmelweis Egyetemen (20), a Szegedi Tudományegyetemen (19) és a Debreceni Egyetemen (13) jött létre. Ebből is látszik, hogy a felsőoktatási intézmények esetében jelentősebb koncentráció figyelhető meg – főként kutatóegyetemeneken alakultak Lendület-csoportok.

A Lendület-kutatócsoportok létrejötte a legtöbb esetben nem előzmény nélküli, leggyakrabban egy valamilyen formában már meglévő kutatócsoport, illetve egy adott témával foglalkozó kutatók közössége nyer támogatást egy kiemelkedő kutató vezetésével a Program jóvoltából. Éppen ezért vizsgáltuk meg annak kérdését, hogy a csoportvezetők a létrejött Lendület-csoport személyi állományának mekkora hányadával álltak már korábban is szakmai kapcsolatban.

⁴ 2023-ban egy nyertes az Országos Mentális, Ideggyógyászati és Idegsebészeti Intézetben alakított kutatócsoportot Lendület támogatásból.

10. ábra

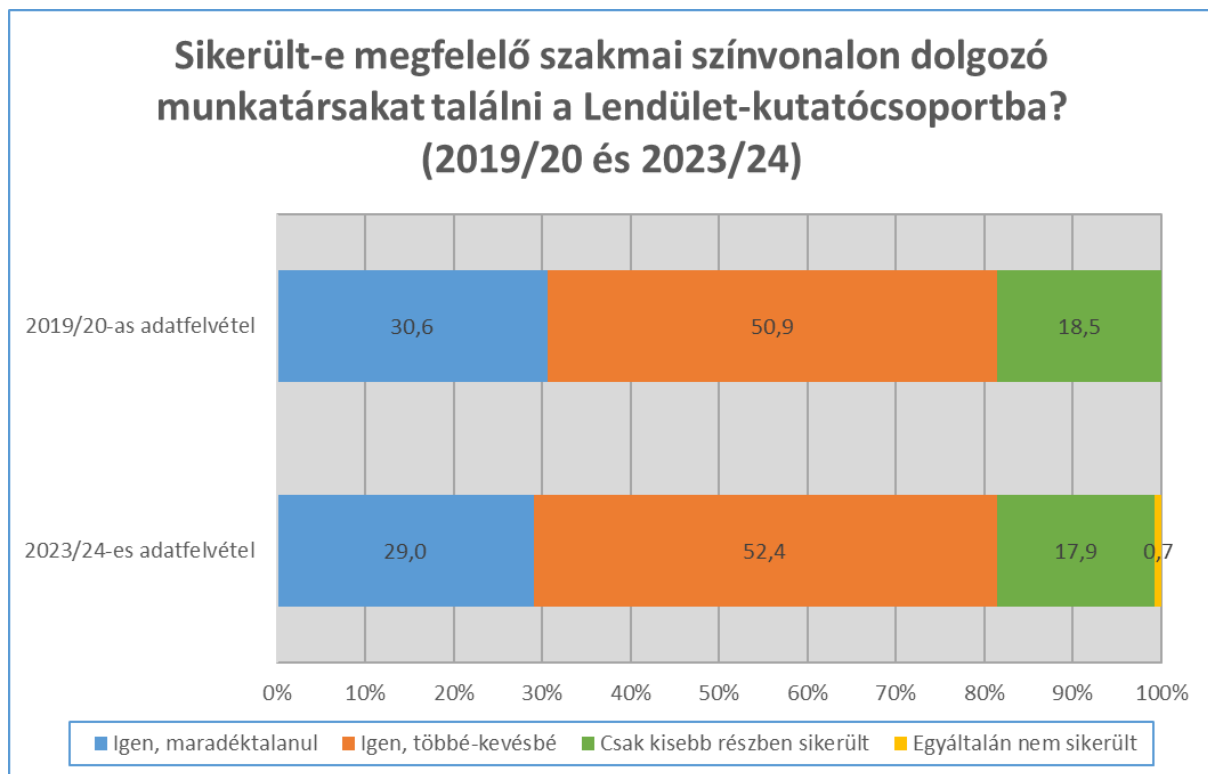

Az eredmények azt mutatják, hogy a Lendület-kutatócsoportok nagyjából fele úgy alakult meg, hogy a csoportvezető a csoporttagok nagyobb részével, vagy mindenkiel már korábban is szakmai kapcsolatban állt. Kifejezetten elenyésző (9,3% és 8,3%) ugyanakkor az olyan csoportok aránya, melyeket úgyszólván a „semmitől” kellett létrehozni, mindenféle korábbi szakmai kapcsolat nélkül. Ez is jelzi, hogy a Lendület Program az esetek többségében nem a teljesen új kutatócsoportok létrejöttét, hanem a már meglévő, ígéretes és nemzetközileg is figyelemreméltó eredményeket elérő, és/vagy azokat valószínűsítő kutatói közösségek (csoportok) magas színvonalú támogatását biztosítja. Ez a támogatás a csoport számára lehetővé teszi, hogy folyamatosan magas szakmai színvonalon és anyagi biztonságban végezdhessék a kutatómunkát. A kérdés kapcsán megemlítendő, hogy az egyes kategóriák megoszlása lényegében teljesen azonos a két adatfelvétel eredményei alapján.

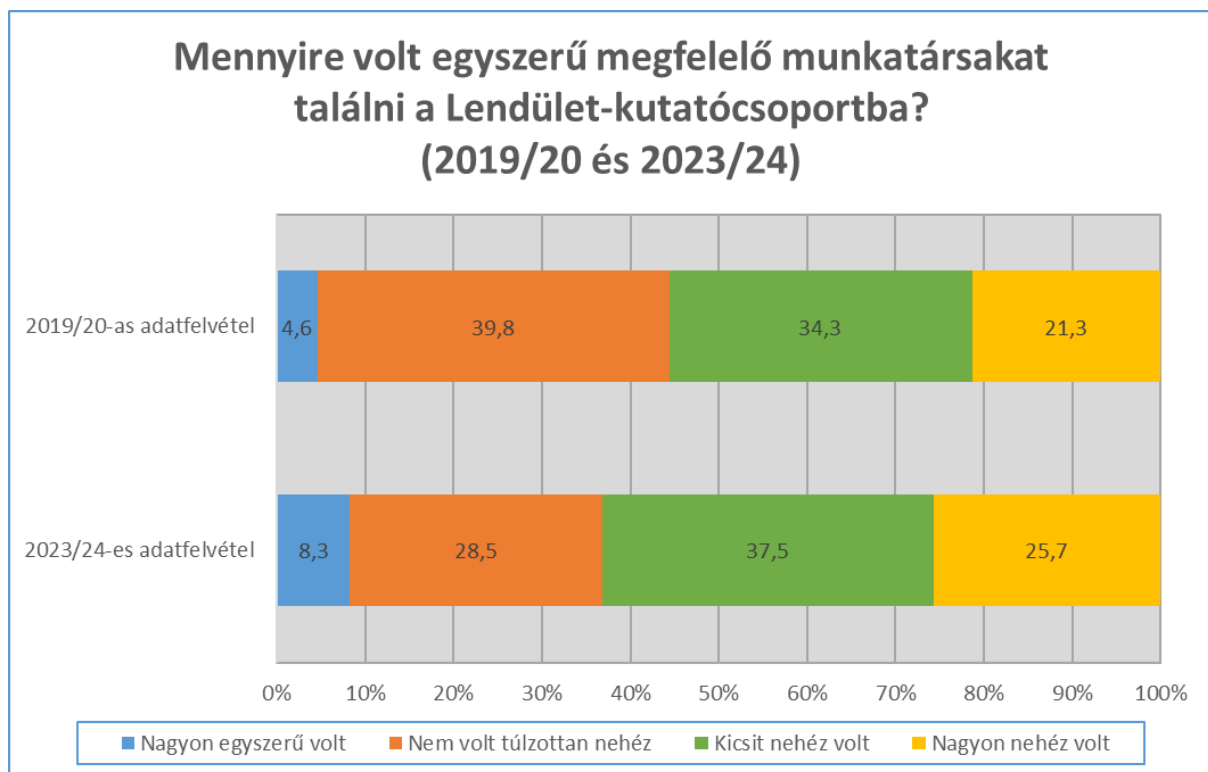
A csoport létrehozásához szorosan kapcsolódik annak kérdése, hogy a Lendület csoportvezetőnek sikerült-e megtalálni a megfelelő szakmai színvonalon dolgozó munkatársakat. E tekintetben nagyon hasonló volt a válaszok megoszlása a két adatfelvétel esetében. A Lendület Program – jellegéből fakadóan – elsősorban a csoportvezetőhöz kötődik, hiszen az ő nemzetközileg elismert tudományos teljesítménye szükséges a sikeres pályázáshoz, de a kutatócsoportok nyilván nem egyszemélyes szervezeti egységek (ld. az átlagos csoportlétszámok alakulását a 7. ábrán). A pályázati kiírásban⁵ hangsúlyosan szerepel azon elvárás, hogy a Lendület nyertesek – lehetőségeikhez mérten – fiatal kutatócsoportot alakítsanak ki, ezzel is támogatva a Lendület Program egyik elsődleges célkitűzését, mely a hazai fiatal kutatói közösség erősítése és a fiatal kutatók önállósodási törekvéseinek támogatása. Adódik ezt követően a kérdés, hogy amennyiben sikerült nagyjából megtalálni a megfelelő szakmai színvonalat képviselő kutatókat a csoportba, az milyen könnyen ment. E tekintetben már tapasztalható némi eltérés a két adatfelvétel eredményei között.

⁵ Forrás: <https://mta.hu/aktualis-palyazati-kiirasok/a-lendulet-program-2025-evi-palyazati-felhivasa-114140>

11. ábra

12. ábra

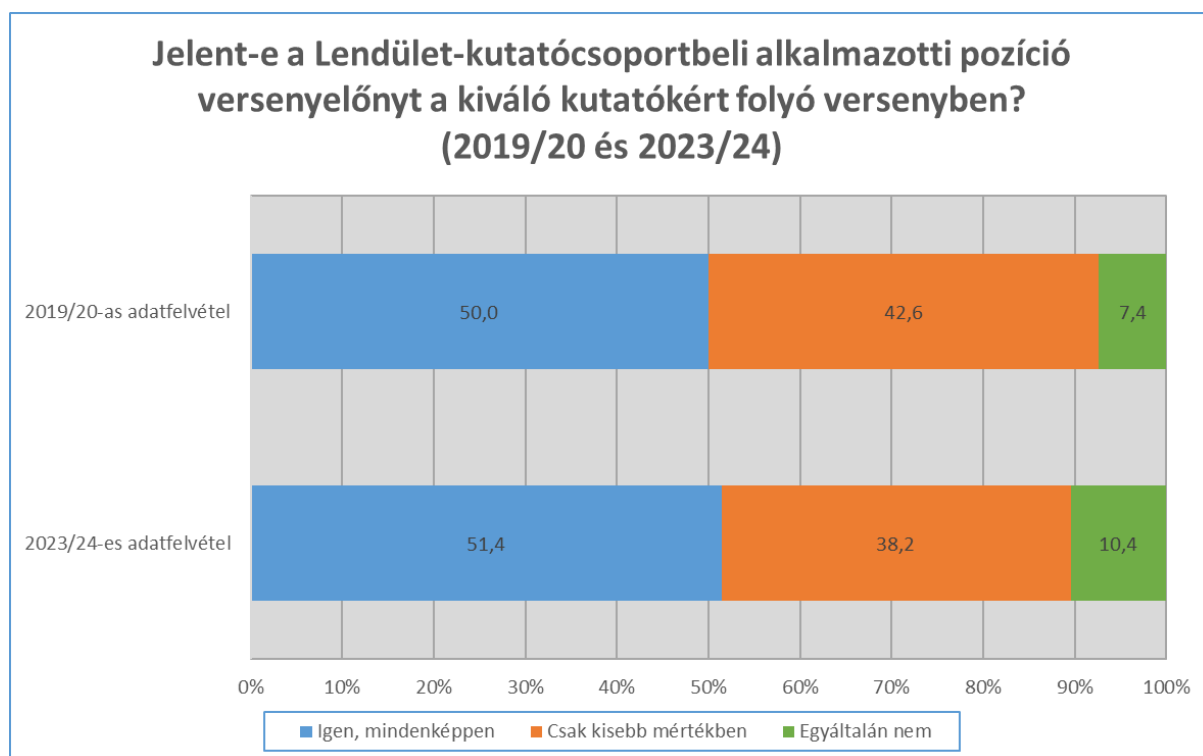

A felmérések eredményei azt mutatják, hogy a csoportvezetők többségének maradéktalanul, vagy többé-kevésbé sikerült megfelelő kutatókat találni a Lendület-csoportba. Ehhez hozzá kell tenni – ahogy azt már hangsúlyoztuk –, hogy az esetek nagyobb részében nem a nulláról kellett a kutatócsoportot felépíteni, hanem tulajdonképpen egy már meglévő csoport magasabb szintű támogatását/működését tette lehetővé a Lendület támogatás. Erre utal az is, hogy a sikeres pályázatot benyújtók többsége már a pályázat beadását megelőzően is szakmai kapcsolatban állt a későbbi Lendület csoporttagok kisebb-nagyobb (inkább nagyobb) hányadával (ld. 10. ábra). Azok aránya, akik nem, vagy csak kisebb részben tudták a megfelelő embereket megtalálni a csoportba, meglehetősen alacsony (20% alatti) mindkét felmérés esetében.

A megfelelő munkatársak megtalálásának egyszerű vagy nehézkes mivoltában már tapasztalható némi különbség a 2019/20-as és a 2023/24-es adatfelvétel eredményeit összevetve (12. ábra). Először is megállapítható, hogy a csoport összeállításában – ha az végül megfelelően sikerült is – a nyertesek többségének voltak kisebb-nagyobb problémái (2019/20: 55,6%; 2023/24: 63,2%), az csak a megkérdezettek elenyésző részének volt teljesen zökkenőmentes (2019/20: 4,6%; 2023/24: 8,3%). A két felmérést összevetve megfigyelhető egyrészt a nehézségről beszámolóak kismértékű aránybeli növekedése, másrészt – ezzel ellentétes folyamatként – a teljesen problémamentesek arányának (szintén kisebb mértékű) bővülése is.

Szintén a csoportalakításhoz kapcsolódó kérdés, hogy a többi hazai kutatócsoportbeli pozícióval szemben jelent-e bármilyen versenyelőnyt a Lendület-csoportbeli alkalmazotti (kutatói) státusz. Magyarán, van-e kiemelkedő presztízse a hazai kutatói közegben egy Lendület-csoportban betöltött kutatói állásnak a csoporttagok számára.

13. ábra

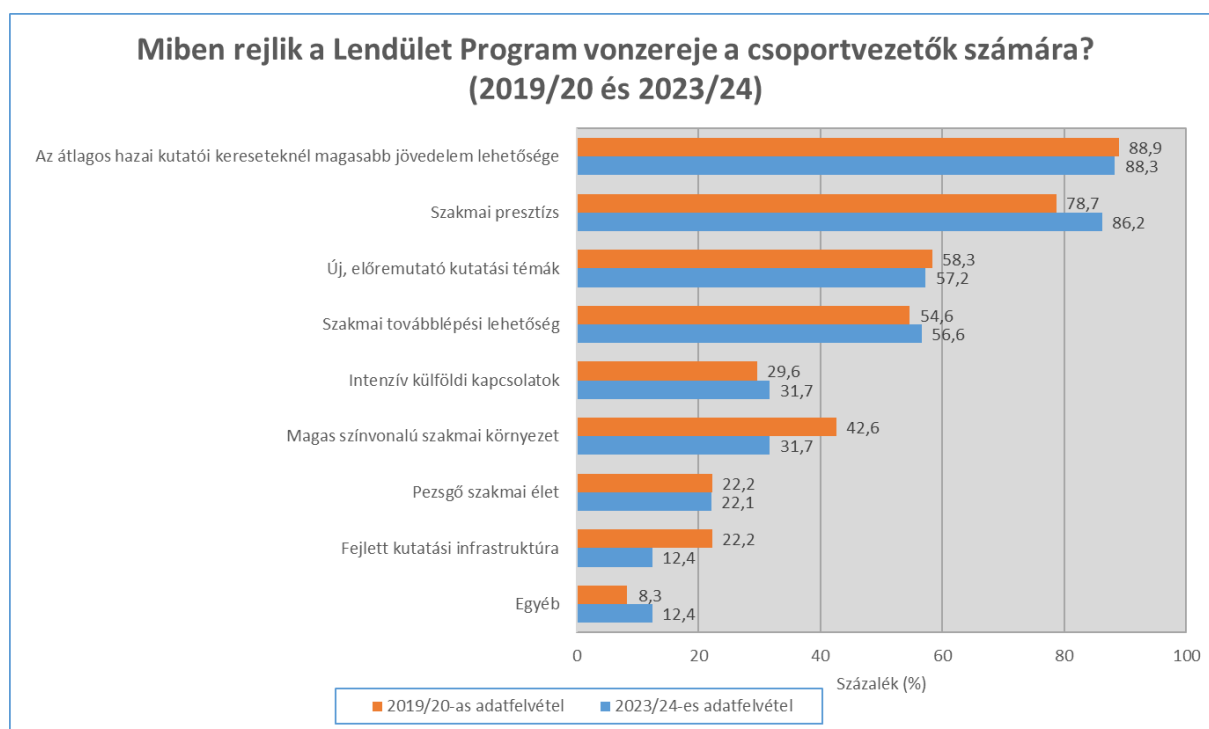

A két felmérés azt mutatja, hogy a csoportvezetők szerint rendelkezik a Lendület-csoportbeli kutatói státusz valamiféle presztízzsel a kutatói közösség (fiatal) tagjai körében. Ez tükröződik a válaszokban is – mindössze a megkérdezettek töredéke (2019/20: 7,4%; 2023/24: 10,4%) vélekedett úgy, hogy a Lendület csoporttagság nem rendelkezik akkora presztízzsel, ami még kisebb

mértékű versenyelőnyt sem jelent a hasonló kutatócsoportokkal szemben. A megkérdezettek fele (2019/20: 50,0%; 2023/24: 51,4%) vélekedett úgy, hogy a csoporttagság kifejezett előnyt jelent a kiváló kutatókért folytatott versenyben, további négytizedük (2019/20: 42,6%; 2023/24: 38,2%) pedig kisebb mértékű, de szintén releváns előnyt tulajdonít a Lendület csoporttagságnak a hasonló lehetőségekkel szemben. Érdekes azt is megjegyezni, hogy a Lendület Program megítélésének negatív irányú változása (ld. pl. 4. ábra) ellenére nem csökkent a két felmérés között azok aránya, akik szerint a Program presztízse mindenképpen előnyt jelent a kutatókért folytatott verseny hazai mezőnyében.

Az előző kérdéshez kapcsolódóan a megkérdezetteknek ki kellett választani azokat a tényezőket, amik szerintük a Lendület Program, illetve Lendület-csoportok vonzerejét jelentik, egyrészt a csoportvezetők, másrészt a csoporttagok számára – ez utóbbi esetben is a csoportvezetők szemszögéből. A vonzerőt jelentő tényezők köréből többet (akár az összeset) is ki lehetett választani (többszörös választás), így az alábbi ábrák esetében kiválasztási arányokat mutatunk be – a legmagasabb kiválasztási értékkel rendelkezők tekinthetők a legerősebb ösztönző tényezőknek.

14. ábra

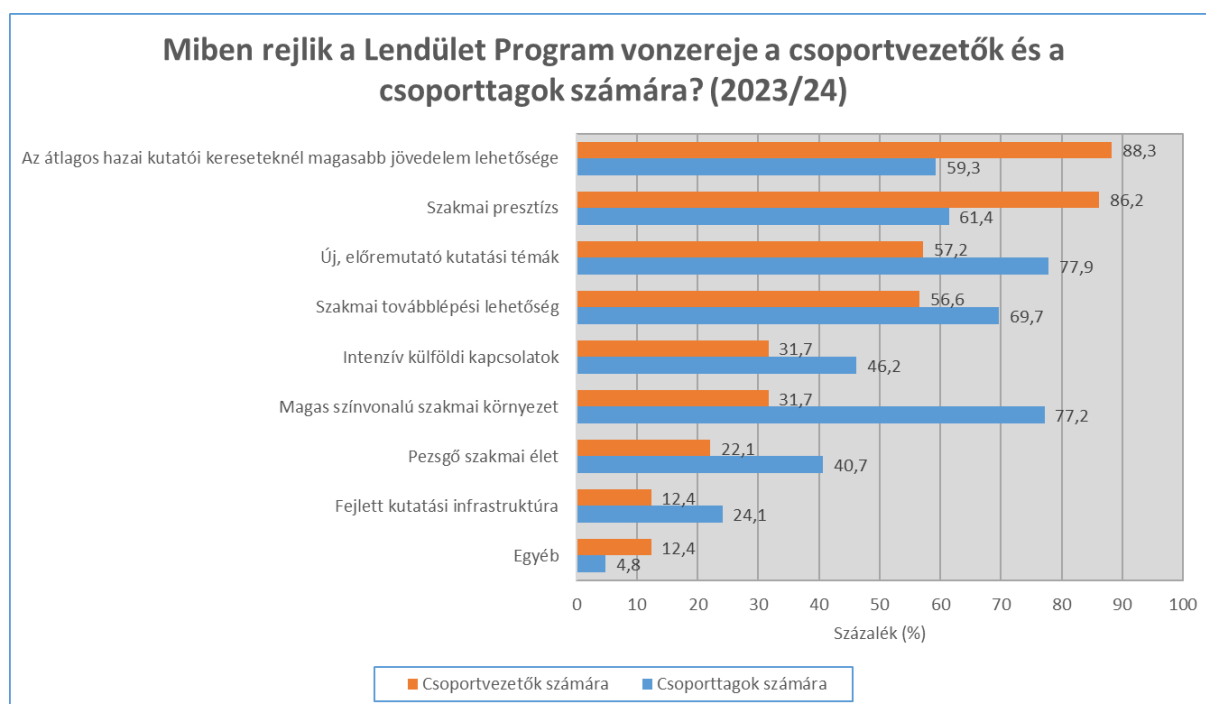

A két felmérés adatait összehasonlítva több következtetés is levonható. Egyrészt, az anyagiak, mint ösztönző tényező mellett közel azonos súllyal (kiválasztási aránnyal) jelenik meg a szakmai presztízsz szempontja. Ebben némi változás is megfigyelhető: a 2019/20-as adatfelvétel esetében az anyagi szempontok (átlagosnál magasabb jövedelem) és a szakmai presztízsz szempontja között még tetten érhető egy jelentősebb, 10 százalékpont körüli különbség (az anyagi tényező javára), a 2023/24-es adatfelvétel idejére ugyanakkor ez a különbség lényegében eltűnik. Ez azt jelenti, hogy a 2023/24-es felmérés válaszadói szerint a Lendület támogatás elnyerése, illetve a Lendület-csoport jelentette kiemelkedő szakmai presztízsz ugyanakkora mértékben jelent vonzerőt a program kapcsán, mint az azzal járó kiemelkedő anyagi elismerés (88,3% és 86,2%). Ennek némileg ellentmond ugyanakkor az az eredmény, miszerint a magas színvonalú szakmai környezet mint vonzerő kiválasztási aránya nagyjából 10 százalékpontot csökkent a két felmérés adatai alapján. Szintén hasonló mértékben csökkent a fejlett kutatási infrastruktúra kiválasztási aránya, ugyanakkor érdemes megjegyezni, hogy ez már az első felmérés alapján is a legkevésbé fontos ösztönző

tényezők közé tartozott. A többi, külön nem említett szempont esetében a két felmérés eredményei lényegében megegyeznek.

A Lendület Program vonzerejét jelentő tényezők csoporttagokra vonatkoztatott lehetséges hatását – a csoportvezetőket megkérdezve – csak a 2023/24-es felmérés során vizsgáltuk. Mivel ezen adatfelvétel során nem került sor külön a csoporttagok megkeresésére, ezért a kutatócsoportok vezetőit kértük meg arra, hogy véleményezzék, az egyes szempontok mennyire jelenthetnek vonzerőt a csoporttagok számára. Hogy látványosabb legyen az eredmények bemutatása, a csoportvezetők saját magukra vonatkoztatott válaszaival közös ábrán mutatjuk be a kutatócsoportok tagjaira vonatkozó eredményeket.

15. ábra

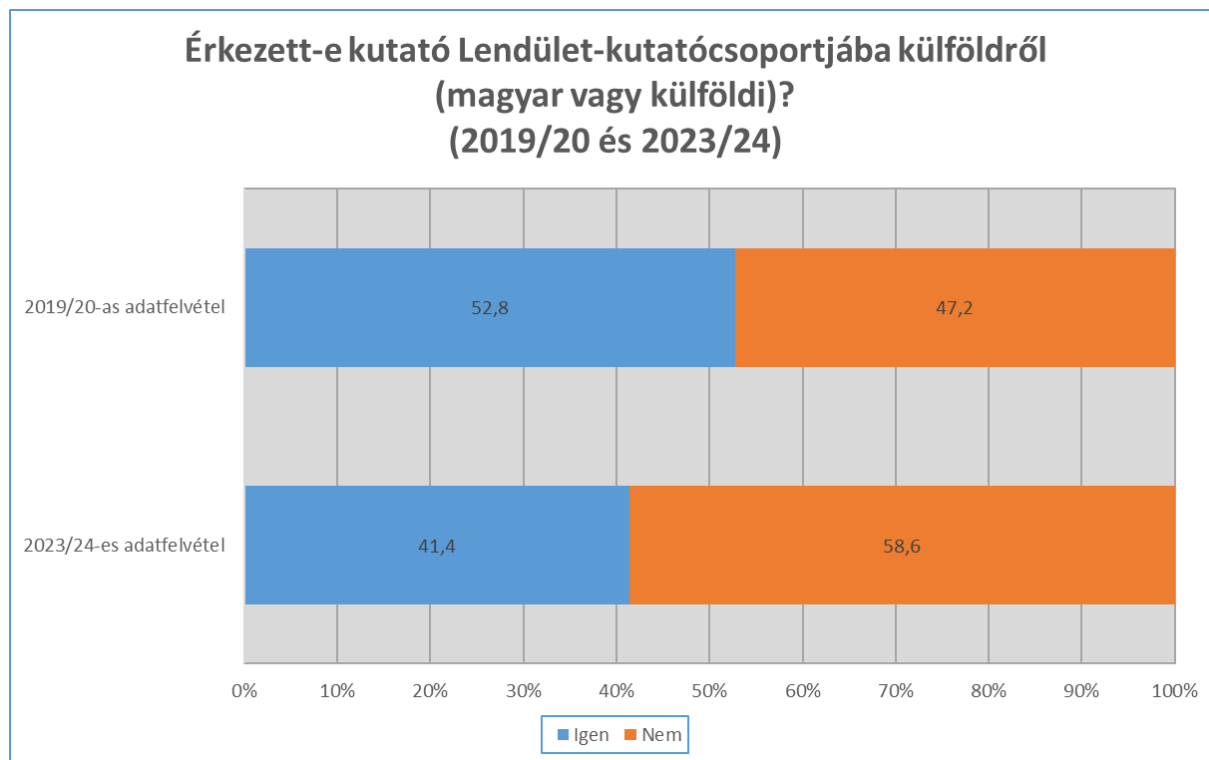

Az ábra alapján megállapítható, hogy a csoportvezetők és csoporttagok számára más-más tényezők jelentik az igazi vonzerőt a Lendület Program kapcsán. Az átlagosnál magasabb jövedelem és a szakmai presztízis kiválasztási aránya a csoporttagokra vonatkoztatva jóval alacsonyabb a csoportvezetőkhez képest (mindkét esetben a csoportvezetők véleménye alapján!), a többi konkrét tényező esetében ugyanakkor a csoporttagokra vonatkoztatott kiválasztási arányok a magasabbak. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek szerint a tagok számára e tényezők nagyobb vonzerőt jelentenek, mint a csoportvezetőknek. A különbségeket vizsgálva kiemelkedik a sorból a magas színvonalú szakmai környezet tényezőjének vonzereje/jelentősége – ezt a csoportvezetők magukra vonatkoztatva csak 31,7%-os, a csoporttagokra nézve ugyanakkor 77,2%-os arányban választották ki. Alapvetően is jellemző, hogy a szakmai fejlődésre vonatkozó tényezőket (új, előremutató kutatási témák; magas színvonalú szakmai környezet; szakmai továbblépési lehetősége) kiemelkedően fontosnak találták a csoportvezetők a tagokra nézve, ami erősen hangsúlyozza a Lendület Program kutatói kiválóság utánpótlásában játszott kiemelkedő szerepét.

A Lendület Program egyik fő célja, hogy a külföldön tevékenykedő (fiatal) kutatókat hazahívja, és hazai intézményben biztosítson számukra megfelelő körülményeket a színvonalas kutatómunkához. Érvényes mindez természetesen elsősorban a csoportvezetőre, de a csoporttagokra is. Éppen ezért a felmérés során kitértünk arra a kérdésre, hogy a csoportok

mekkora hányadában voltak olyan beosztott kutatók, akik külföldről tértek haza a Lendület csoporttagság kedvéért. E csoportba soroltuk azokat a kutatókat is, akik esetében nem hazatérésről, hanem – külföldi mivoltuk miatt – fordított brain drain-ről beszélhetünk.

16. ábra

A felmérések adatai alapján megállapítható, hogy a Lendület-csoportok jelentős részében vannak (voltak) olyan beosztott kutatók, akik külföldről tértek haza a kutatócsoportbeli pozícióért. Látszik ugyanakkor az is, hogy az ilyen csoportok aránya az első megkérdezés alkalmával még 50% feletti volt (52,8%), a második adatfelvétel idejére viszont már csökkent az arányuk (41,4%). Az adatokból az is kiderül, hogy nem a „hazatérési hajlandóságban” állt be változás – a csoportvezető által hazahívott, ám ezt visszautasító kutatók mindkét adatfelvétel esetében a csoportok nagyjából egyharmadában fordulnak elő. A fenti ábrán látható aránybeli csökkenés ezzel szemben inkább arra az okra vezethető vissza, hogy az újabb kutatócsoportok vezetői eleve kisebb arányban életek annak lehetőségével, hogy külföldről hívjanak haza kutatókat (vagy hívjanak meg külföldi kutatókat hazánkba). Erre vonatkozó adat a 2023/24-es adatfelvétel kapcsán áll rendelkezésünkre – a megkérdezett csoportvezetők mintegy 40%-a nem is próbálkozott külföldről hazahívni beosztott kutatókat. (Ennek oka többek között az lehet, hogy sok esetben a Lendület támogatás egy már meglévő, tehát teljes személyi állománnyal rendelkező kutatócsoport finanszírozása kapcsán került megpályázásra.)

Érdeemes jobban megvizsgálni, hogy milyen okokra hivatkozva utasították vissza a megkeresett kutatók a Lendület-csoportban felajánlott kutatói pozíciót. Erre vonatkozó adatot a 2019/20-as és a 2023/24-es kutatásokban is találunk. Az egyszerűség és az összehasonlíthatóság kedvéért arra törekedtünk, hogy a szabad szavas válaszok alapján minél kevesebb kategóriát hozunk létre, így egyszerűsítve a két adatfelvétel eredményeinek összehasonlítását. A válaszokat megvizsgálva összesen négy alapvető kategóriába soroltuk be az említett tényezőket, melyek megoszlását a 2. táblázat szemlélteti.

	Tényezők említési gyakorisága (db)	
	2019/20-as adatfelvétel	2023/24-es adatfelvétel
Kedvezőtlen bérezés	12	23
Hosszabb távú tervezhetőség hiánya	10	7
Máshol (külföldön) jobb kutatási feltételek	13	21
Egyéb (pl. magánéleti) okok	5	7
Válaszok (tényezők) teljes száma	40	58
Szöveges indoklást adók száma (fő)	31	47

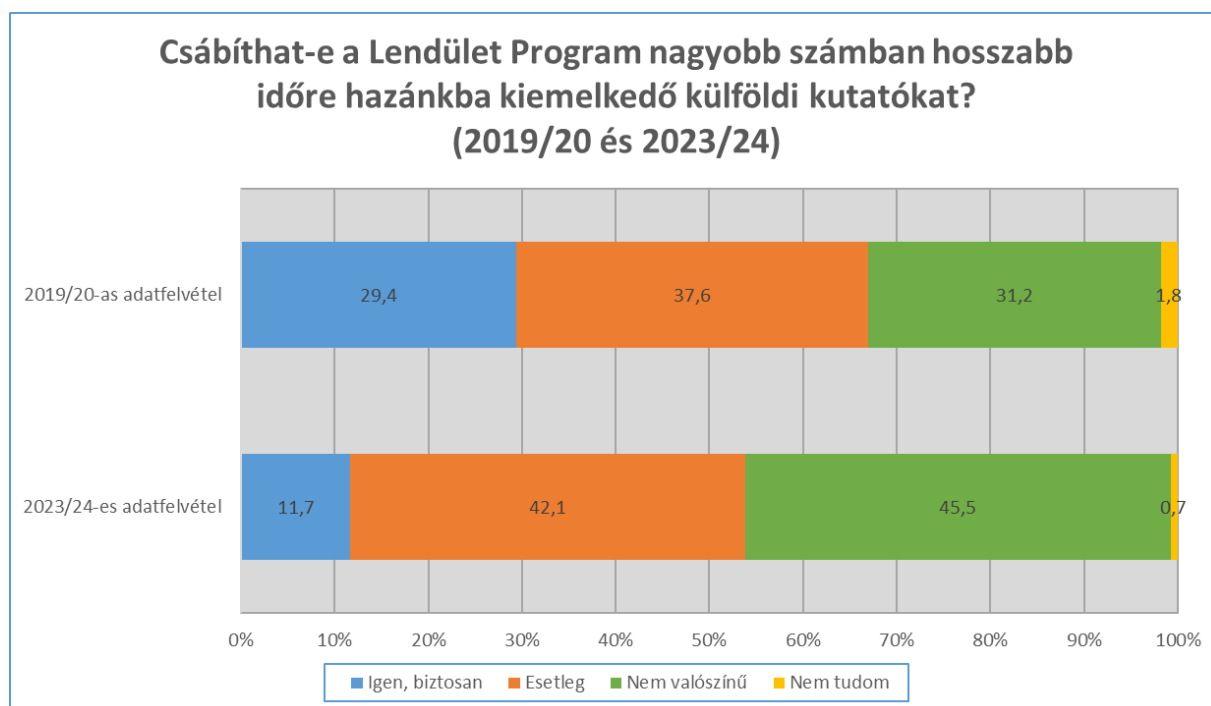
2. táblázat: Lendület csoporttagság visszautasítási tényezők

Mindkét adatfelvétel esetében – ahogy azt már említettük – nagyjából a válaszadók egyharmada számolt be arról, hogy hazahívott kutatót külföldről a csoportjába (vagy külföldi kutatót hívott meg), de az nem vállalta el. Az általuk említett tényezők gyakorisága érdekes képet mutat. (Az alacsony elemszámok miatt a százalékos megoszlások bemutatását ez esetben mellőzzük!) Az első adatfelvétel során még nagyjából hasonló gyakorisággal szerepelt az említett tényezők között a csoporttagok számára biztosítható kedvezőtlen bérezés, a máshol (döntően külföldön) kedvezőbb kutatási feltételek, illetve a hosszútávú tervezhetőség hiánya. Emellett egyéb, főként magánéleti jellegű tényezők is megjelentek a visszautasítás okai között. A 2023/24-es adatfelvétel idejére az okok említési gyakorisága megváltozott. A kedvezőtlen bérezés és a máshol (külföldön) elérhető jobb kutatási feltételek említése gyakoribbá vált, a hosszú távú kiszámíthatóság hiánya ezzel párhuzamosan ritkábban jelent meg a válaszok között. E tényező visszaszorulásának tulajdonképpen lehet egy pozitív és egy negatív olvasata is. A pozitív megközelítés alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a Lendület támogatás többszöri megpályázásának lehetősége, illetve ennek elterjedése jelenthet némi (hosszabb távú) kiszámíthatóságot nem csak a csoportvezetők, hanem a csoporttagok számára is. Negatív értelmezése ugyanakkor az lehet, hogy annyiival hangsúlyosabbá (gyakrabban említetté) vált a kedvezőtlen bérezés és a más – külföldi – kutatóhelyeken biztosított kedvezőbb feltételek tényezője, hogy ezek mellett a hosszú távú kiszámíthatóság (illetve annak esetleges hiánya) háttérbe szorult.

A kutatók hazacsábítása mellett arra is kitért mindkét adatfelvétel alkalmával a kérdőív, hogy külföldi kutatók számára jelenthet-e vonzerőt a Lendület-kutatócsoportbeli tagság. Ilyen esetekben nem kutatók hazahívásáról, hanem afféle – hazánk számára kedvező – agyelszívásról van szó. A kiváló külföldi kutatók hazánkba csábítása azért is lenne fontos, mivel ezzel a Lendület-kutatócsoportok, rajtuk keresztül pedig a teljes hazai kutatói szféra nemzetközi beágyazottsága is erősödhetne. A Magyar Tudományos Akadémia rendelkezik olyan kutatástámogatási programmal, ami kifejezetten azt teszi lehetővé, hogy kiemelkedő külföldi, vagy hosszú idő óta külföldön dolgozó magyar kutatókat csábítsanak hazánkba 3-6 hónapos időtartamra, elősegítve ezzel a hazai intézményekben működő kutatócsoportok nemzetközi versenyképességének erősítését. Ez az MTA Vendégkutatói Program, mely 2012 óta nyújt anyagi és szakmai támogatást a kiváló kutatók meghívásához. A vendégkutatókat kiemelkedő – nem ritkán Lendület csoportvezető – hazai kutatók hívják meg csoportjukba, azzal a céllal, hogy a kutatócsoport mellett az egész befogadó intézmény nemzetközi beágyazódását elősegítsék. A Vendégkutatói Program keretében meghívott kutatókat semmiképpen sem szabad összetéveszteni a Lendület csoporttagként hazánkba csábított szakemberekkel, hiszen mind a megbízás időtartama, mind a finanszírozásuk jelentősen különbözik. A két adatfelvétel között eltelt időben jelentős változás állt be annak megítélésében,

hogyan a Lendület Program csábíthat-e hazánkba nagyobb számban külföldi kutatókat csoporttagként.

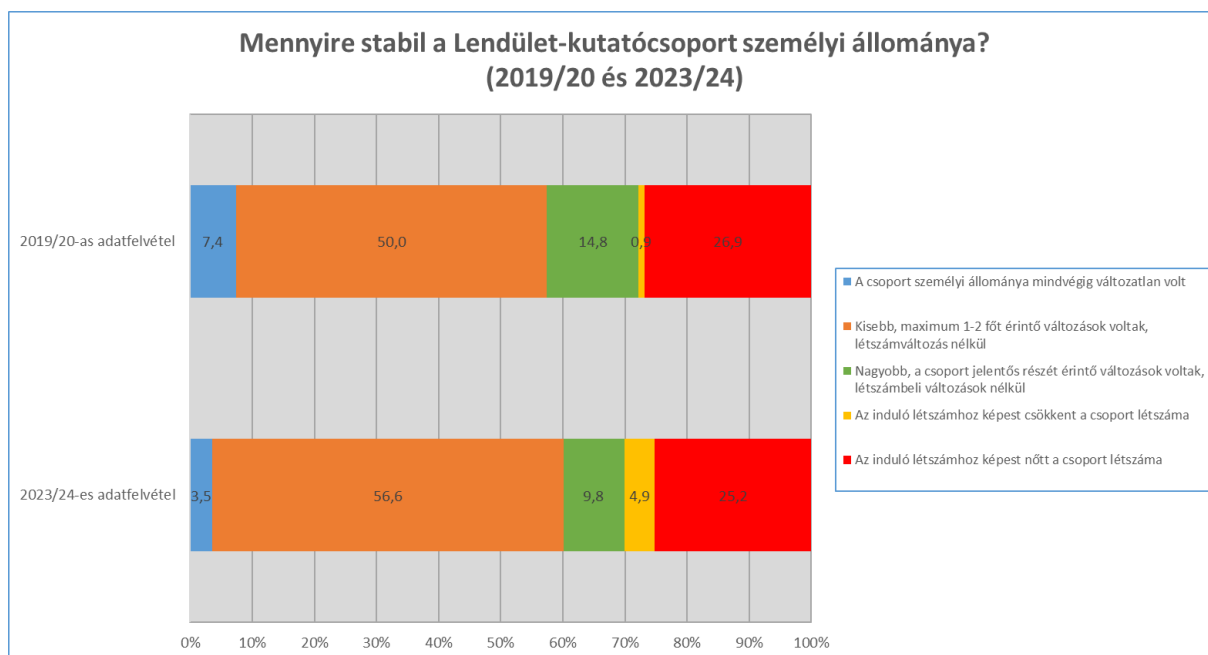
17. ábra

A 2019/20-as felmérés során a kérdést pozitívan és negatívan megítélők aránya nagyjából kiegyenlített volt („Igen, biztosan”: 29,4%; „Nem valószínű”: 31,2%). Ezek az arányok a 2023/24-es adatfelvétel idejére megváltoztak; a válaszadók jóval nagyobb arányban (45,5%) vélekedtek úgy, hogy a Lendület Program nem jelent különösebb vonzerőt a külföldi kutatók számára (csoporttagként), szemben azokkal, akik szerint ez a pozitív ösztönző hatás még mindig fennáll (11,7%).

Fontos szempont lehet egy kutatócsoport működésében, hogy a kutatómunkába bevont embereket mennyire tudja megtartani. Sikerül-e esetleg bővíteni a csoportot, vagy netán csökken az állomány a kezdeti létszámhoz képest, vagy változatlan marad az a résztvevők számát illetően, de kisebb-nagyobb fluktuáció azért végbe megy a működés idején. Fontos hangsúlyozni, hogy a kérdés vizsgálata során a Lendület támogatás idejére kellett vonatkoztatni a megkérdezetteket, nem pedig az azt megelőző, vagy az azt követő – esetleg igen hosszú – időtartamra. Az mindenképpen kijelenthető, hogy a Lendület támogatás többszöri megpályázásának lehetősége javítja a csoportok összetételének állandóságát, mivel a csoporttagok számára is biztosíthat egyfajta folytonosságot. Éppen erre utalhat – ahogy azt a 2. táblázat adatai kapcsán már említettük –, hogy az elutasítás okai között csökkent a gyakorisága (és aránya) a kiszámíthatóság hiánya tényező említésének. Korábban is volt lehetőség a Lendület támogatás véglegesítésére, de csak az akadémiai (MTA, később HUN-REN) kutatóhálózaton belül működő csoportok esetében; az egyetemi csoportok számára erre ilyen formában nem nyílt mód – ez nagymértékben növelte a hosszútávú bizonytalanságot. Az csoport összetételére, azon belül is a létszámváltozásra és a fluktuációra vonatkozó kérdés kapcsán egyszerre próbáltuk vizsgálni a létszámbeli változást (stagnált, csökkent, nőtt), illetve a jelentősebb létszámváltozást nem okozó fluktuációt is. Így összesen 5 különböző kategória került kialakításra, amiből három a változatlan csoportlétszám mellett végbemenő személyi átalakulásokat próbálta meg felderíteni.

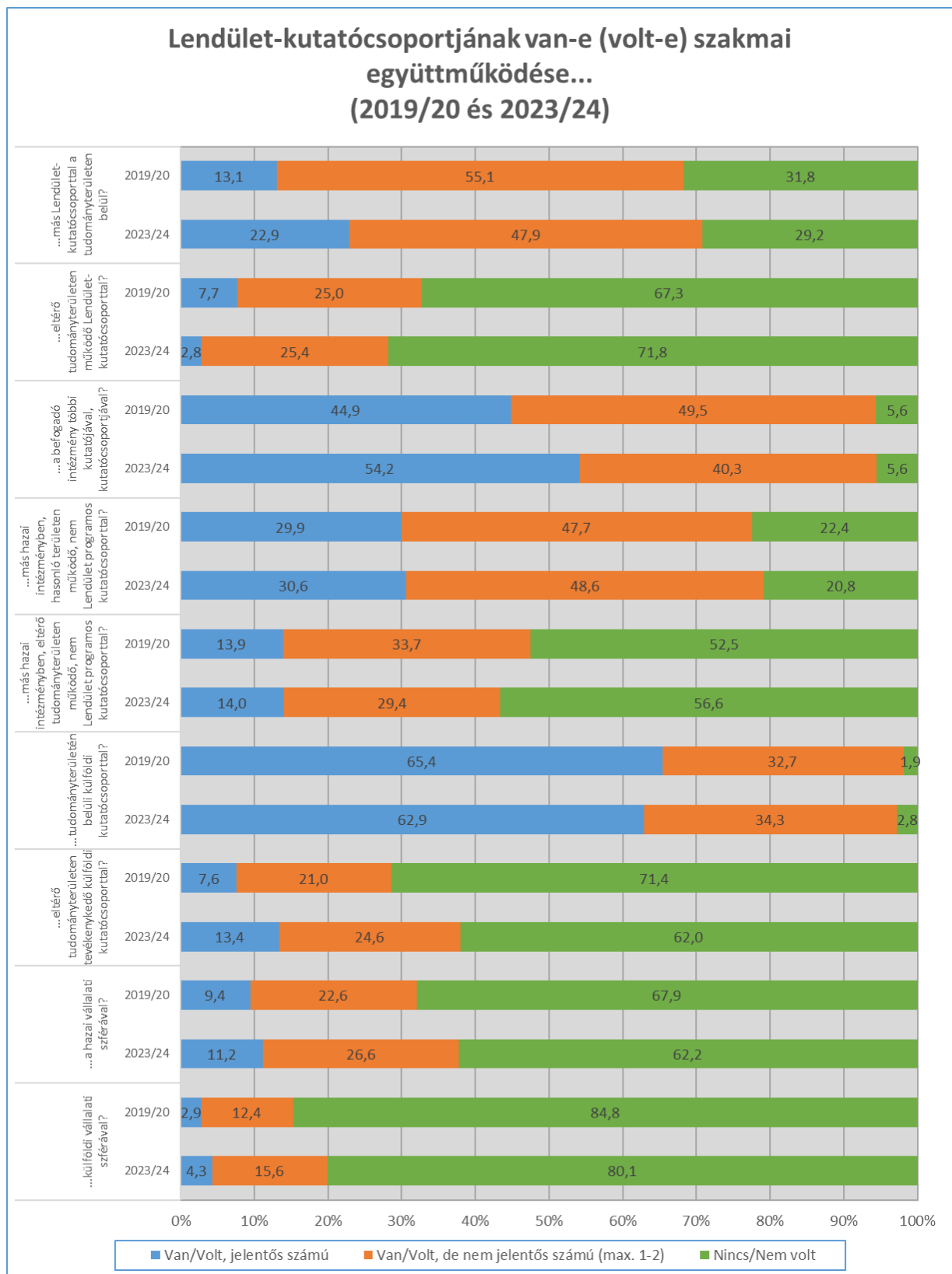
18. ábra

A létszámváltozás és a fluktuáció alakulása külön is vizsgálható. Létszámváltozás a csoportok kisebb részére volt jellemző, azon belül a létszámnövekedés gyakorisága (2019/20-as adatfelvétel: 26,9%; 2023/24-es adatfelvétel: 25,2%) jóval meghaladta a létszámcsökkenés arányát (2019/20-as adatfelvétel: 0,9%; 2023/24-es adatfelvétel: 4,9%). Az adatok ismeretében kijelenthető, hogy a létszámnövekedés, illetve -csökkenés arányában nem következett be lényegi változás a két adatfelvétel viszonylatában. Létszámváltozás nélküli kisebb, maximum 1-2 főt érintő személyi átrendeződés a 2019/20-as adatfelvétel alapján a csoportok felére volt jellemző; ez az arány a második, 2023/24-es felmérés idejére 56,6%-ra nőtt. A jelentősebb mértékű, de szintén létszámváltozás nélküli fluktuáció alakulása épp ellentétes képet mutat – a 2019/20-as adatfelvétel során a csoportok 14,8%-ára volt ez jellemző, ami a 2023/24-es felmérés idejére 9,8%-ra csökkent. A teljesen változatlan személyi állománnyal rendelkező csoportok aránya az első adatfelvétel idején 7,4%, a második alkalommal 3,5% volt. Elmondható tehát, hogy a csoportok többsége többé-kevésbé állandó összetétellel működött a támogatási időszak alatt, változás esetében ugyanakkor jellemzően inkább növekedést mutatott a kutatócsoportok létszáma. Ez arra enged következtetni, hogy a Lendület csoporttagság – annak ellenére, hogy anyagi juttatások tekintetében nem feltétlenül kiemelkedő pozíció, ld. 15. ábra – az alternatíva hiánya, vagy a szakmai megbecsültség miatt mégiscsak rendelkezik valamiféle vonzerővel és megtartó erővel egyaránt.

A következőkben szakmai szempontok alapján vizsgáljuk meg a Lendület-kutatócsoportokat, elsősorban a szakmai kapcsolatok kérdésére fókuszálva. E kérdések legnagyobb hányada mindkét adatfelvétel esetében szerepelt a kutatás kérdőívében. Elsőként azt próbáltuk meghatározni, hogy a Lendület-kutatócsoportok milyen típusú szervezetekkel, intézményekkel, kutatócsoportokkal állnak szakmai kapcsolatban. Nyilván a kapcsolati háló nagysága és sokszínűsége függ a kutatócsoport kutatási irányától, tudományterületétől, ezért bizonyos kérdések esetében (pl. kapcsolati háló kiterjedtsége és heterogenitása) megvizsgáljuk a szakterületek közötti esetleges ilyen típusú eltéréseket is. A kérdés áttekintése során a tudományterületen belüli és azon túlnyúló kapcsolatokra is rákérdeztünk, ahogy arra is, hogy a Lendület-kutatócsoportot befogadó intézményen belüli, illetve az intézményközi kapcsolatok hogyan alakultak a megkérdezett csoportvezetők megítélése szerint. Külön szempontként vizsgáltuk a külföldi kapcsolatokat, illetve a vállalati szférával fennálló esetleges szakmai együttműködések meglétét, illetve hiányát. A kapcsolatok megléte mellett azok számosságára is rákérdeztünk a kutatás kérdőívében.

19. ábra

A szakmai kapcsolatok feltérképezése során összesen kilenc kategóriát különböztettünk meg, ezek az alábbiak:

- Más Lendület-kutatócsoport a tudományterületen belül
- Eltérő tudományterületen működő Lendület-kutatócsoport
- Befogadó intézmény többi kutatója, kutatócsoportja
- Más hazai intézményben, hasonló területen működő, nem Lendület programos kutatócsoport
- Más hazai intézményben, eltérő tudományterületen működő, nem Lendület programos kutatócsoport
- Tudományterületen belüli külföldi kutatócsoport
- Eltérő tudományterületen tevékenykedő külföldi kutatócsoport
- Hazai vállalati szféra
- Külföldi vállalati szféra

A Lendület-csoportok legnagyobb arányban a befogadó intézmény többi kutatócsoportjával, illetve a tudományterületen belüli külföldi kutatócsoportokkal tartanak fenn szakmai együttműködést – az összes megkérdezett csoportvezető 95-98%-a számolt be ilyen kapcsolatokról. A felsoroltak közül a Lendület-csoportok legritkábban a hazai (32-38%) és külföldi vállalati szféra szereplőivel (15-20%), valamint az eltérő tudományterületen működő Lendület- (28-33%) és külföldi kutatócsoportokkal (29-38%) hoztak létre szakmai együttműködést. Figyelemreméltó ugyanakkor, hogy még a legalacsonyabb gyakorisággal rendelkező együttműködési formák is számos alkalommal megjelennek a Lendület-kutatócsoportok kooperációs hálózatában. Az együttműködési formák gyakoriságának tekintetében a két felmérés között jelentős különbségek nem állnak fenn. Hogy mégis valamiféle tendenciát tudjunk kimutatni az együttműködési hálózatok alakulásában, megvizsgáltuk egy összetett mutató segítségével, hogy a Lendület-kutatócsoportoknak milyen erős a kapcsolati hálójuk a 2019/20-as, illetve a 2023/24-es felmérések alapján. Ehhez az egyes együttműködés-típusok esetében adott válaszokat az alábbiak szerint számszerűsítettük:

- Jelentős számú kapcsolat: 2 pont
- Nem jelentős számú, de létező kapcsolat: 1 pont
- A kutatócsoportnak nincs ilyen típusú kapcsolata: 0 pont

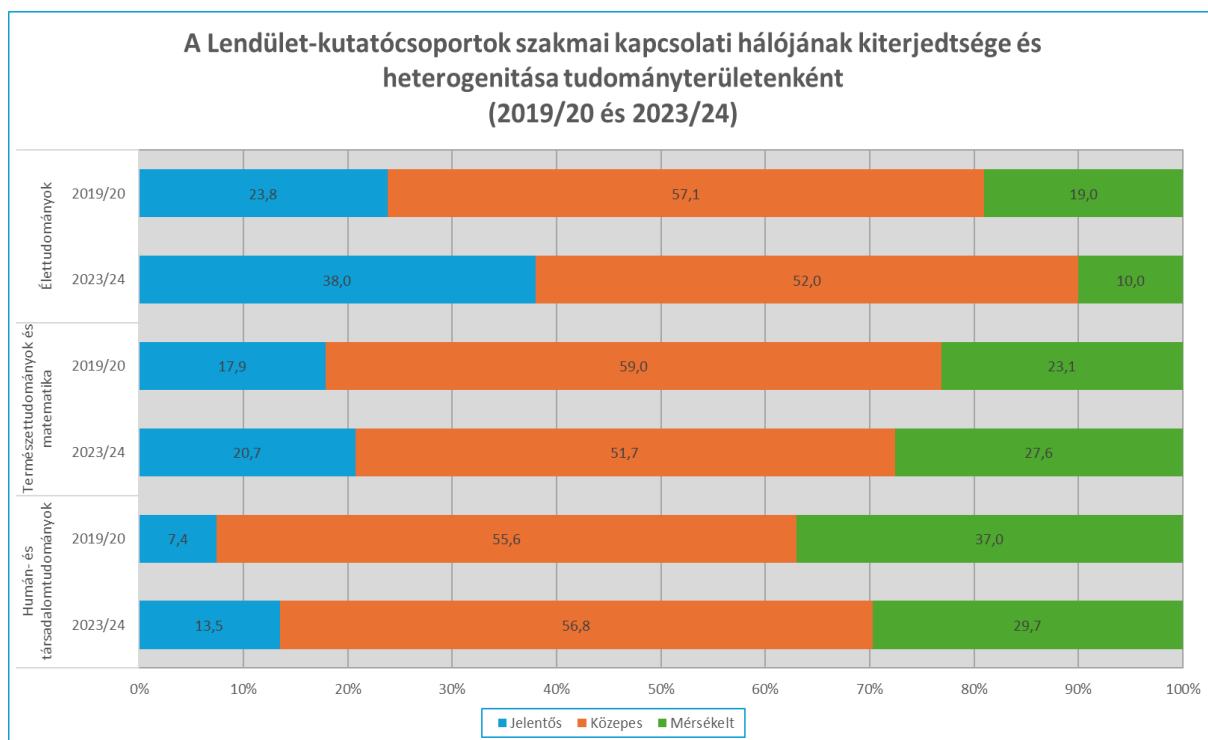
Ezt követően összegeztük, illetve átlagoltuk az egyes csoportvezetők válaszait, ami alapján létrejött egy, az adott Lendület-kutatócsoportra vonatkozó érték, mely a kapcsolati háló kiterjedtségét és heterogenitását jellemzi. (Az érték lehetséges minimuma 0, maximuma 2.) Az értékek nagysága alapján három együttműködési intenzitás kategóriát hoztunk létre:

- Maximum 0,50: Mérsékelt kiterjedésű és alacsony heterogenitású szakmai kapcsolati háló
- 0,51–1,00: Közepes kiterjedésű és/vagy közepes heterogenitású szakmai kapcsolati háló
- Több mint 1,00: Jelentős kiterjedésű és magas heterogenitású szakmai kapcsolati háló

Ezek után lehetőség nyílt a két adatfelvétel eredményeit összehasonlítani a kapcsolatok kiterjedtsége és sokszínűsége alapján, valamint a tudományterületi különbségek bemutatása is lehetővé vált. Ez utóbbi kapcsán azonban érdemes megjegyezni, hogy az alacsony elemszámok miatt a százalékos összehasonlítás csak tájékoztató jellegű – bár az eredményekben számottevő torzítást ez nem eredményez. A tudományterületi kategorizációhoz a kérdőívben megadott, MTA osztálystruktúrájához igazodó kategóriákat három nagy csoportba soroltuk, megfelelően az MTA által használt beosztáshoz (élettudományok, természettudományok és matematika, humán- és társadalomtudományok).⁶ Az eredmények időbeli és tudományterületi alakulását mutatja be az alábbi diagram:

⁶ A kategorizáció alapja: <https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809>

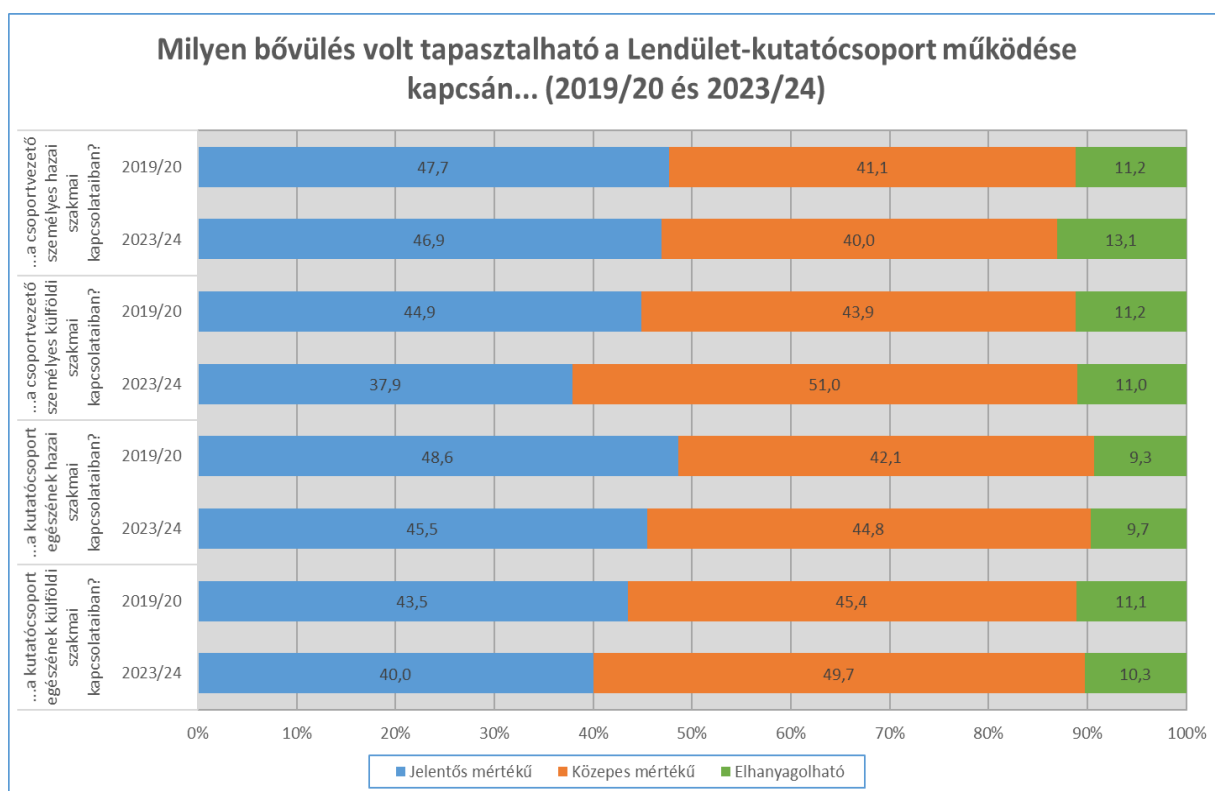
20. ábra

Az adatokat vizsgálva tudományterületi és időbeli különbségek is megállapíthatók. Tudományterületeket vizsgálva az mutatható ki, hogy a legerősebb együttműködési hálózattal az élettudományi Lendület-csoportok rendelkeztek mindkét adatfelvétel idején, legkevésbé kiterjedt és sokszínű kapcsolatok pedig a humán- és társadalomtudományok terén figyelhető meg – természetesen nem minden egyes, e területen tevékenykedő csoportra vonatkozóan, hanem általánosságban, e tudományterület egészére nézve. Ez tekinthető tudományterületi sajátosságnak is, hiszen esetükben igen mérsékelték a kapcsolatok a vállalati szféra szereplőivel (ha vannak egyáltalán), illetve a külföldi kutatócsoportokkal is ritkább az együttműködés sok esetben, pusztán bizonyos kutatási témák specifikussága miatt. A két felmérés eredményeit összehasonlítva az állapítható meg, hogy épp az előbb említett két nagy tudományterület esetében figyelhetők meg jelentősebb különbségek. Mind az élettudományok, mind a humán- és társadalomtudományok terén tevékenykedő Lendület-kutatócsoportok esetében növekedett a jelentős együttműködési hálózattal rendelkező csoportok aránya (előbbi esetében 23,8%-ról 38,0%-ra, utóbbi esetében 7,4%-ról 13,5%-ra), valamint ezzel párhuzamosan csökkent a mérsékelt kiterjedésű és heterogenitású kooperációs hálózattal rendelkező kutatócsoportok előfordulási gyakorisága. A köztes kategória, tehát a közepes kiterjedtségű és/vagy heterogenitású együttműködési hálózattal rendelkező Lendület-csoportok aránya sem tudományterületenként, sem adatfelvételek tekintetében nem mutat jelentősebb aránybeli eltéréseket (52-59%).

A Lendület-csoport működésének egyik fontos célja, hogy bővítse a csoportvezető és a csoporttagok, illetve a teljes kutatócsoport szakmai kapcsolatait. A kérdést árnyalja, hogy egy már eleve igen kiterjedt kapcsolati hálózattal rendelkező kutatócsoport számára az együttműködések további bővítése valószínűleg nehezebb, mint egy még alakulófélben lévő kooperációs hálózattal rendelkező Lendület-csoport esetében. A kapcsolatok bővülése és az együttműködési hálózat kiterjedtségének és heterogenitásának 20. ábrán bemutatott alakulása tehát nem feltétlenül függ össze, azaz a jelentős együttműködési hálózattal rendelkező Lendület-csoportok (kutatók) szakmai kapcsolataik nem feltétlenül bővültek átlagon felüli mértékben a támogatási időszakban.

21. ábra

Az adatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy – kategóriától és adatfelvétel idejétől függetlenül – az elhanyagolható kapcsolatbővülés aránya alacsony, mindössze 10% körüli (9-13%); ezzel párhuzamosan a csoportvezetők, illetve kutatócsoportok mintegy kilenczede esetében bővülés mutatható ki az együttműködési hálózat kiterjedésében. Ez mindenképpen arra enged következtetni, hogy a Lendület támogatás elnyerése, illetve az ezzel együtt járó pozitív folyamatok katalizálják a kutatók és a kutatócsoport együttműködési, kapcsolati hálójának bővülését. A bővülés némileg erősebb a hazai kutatói közegben (a csoportvezetők 46-49%-a számolt be jelentős kapcsolatbővülésről hazai partnerekkel kapcsolatban), de ettől csak kisebb mértékben marad el a külföldi kapcsolatépítés hatékonysága (jelentős nemzetközi kapcsolatbővülés a kutatócsoportok, kutatók 38-45%-át érintette). A válaszok alapján az is megállapítható, hogy a 2019/20-as adatfelvétel esetében némileg nagyobb azon csoportvezetők aránya, akik a kutatók és a kutatócsoport jelentős hazai és nemzetközi kapcsolatbővüléséről számoltak be (44-49%), mint a 2023/24-es felmérés esetében (38-47%). Ezt lehet úgy is értelmezni, hogy a 2023/24-es adatfelvétel során a csoportvezetők szerint a kutatók, illetve a kutatócsoportok már eleve jelentősebb együttműködési hálózattal rendelkeztek (ld. 20. ábra), mint a korábbi felmérés idején, ezért volt a bővülés e felmérés adatai alapján csekélyebb. Hangsúlyozni kell azonban, hogy e kérdés esetében – akár az egyes kategóriákat, akár az egyes adatfelvételeket vizsgáljuk – meglehetősen csekély eltérések mutathatók ki.

Fontos hangsúlyozni, hogy egy Lendület-csoport elindulása esetén a kapcsolatépítést a csoportvezetőnek nem a nulláról kell kezdeni, mivel a támogatásban azok a kutatók részesülhetnek, akik kiemelkedőek saját szakterületükön, ami már eleve feltételezi, hogy jelentős szakmai kapcsolatokkal rendelkeznek. A következő kérdés segítségével azt próbáltuk feltérképezni, hogy a támogatást elnyerő vezető kutatók (csoportvezetők) milyen hatékonysággal tudták kamatoztatni korábbi szakmai kapcsolataikat a Lendület-csoport létrehozása, illetve működtetése kapcsán. Azt feltételezhetjük, hogy a korábbi szakmai kapcsolatoknak már a csoport létrehozása során nagy jelentősége van, mivel a csoportvezetők elsősorban korábbi munkatársaik közül választják ki

azokat, akikkel együtt szeretnének dolgozni (ld. 10. ábra). (Ezt a kérdést csak a 2023/24-es adatfelvétel során tettük fel a csoportvezetőknek.)

22. ábra

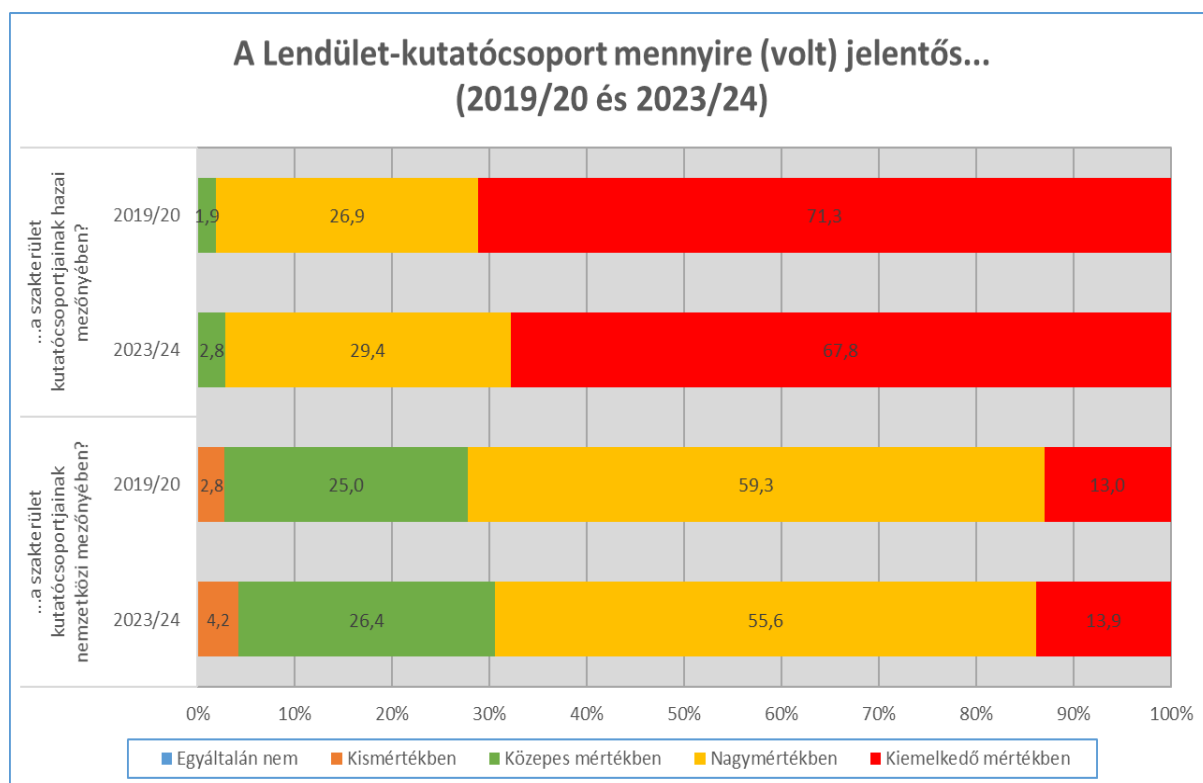

A 2023/24-es adatfelvétel eredményei alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a Lendület csoportvezetők legnagyobb része igen jó hatékonysággal tudta kamatoztatni korábbi szakmai kapcsolatait a Lendület-kutatócsoport létrehozásában és működtetésében. Az összes válaszadó kétharmada kiemelkedő, további közel 30%-a jelentős hatékonyságról számolt be e téren, és mindössze 5-6% azok aránya, akik kedvezőtlenebbnek ítélik meg ezt.

A következő néhány kérdés segítségével azt próbáltuk feltérképezni, hogy a Lendület-kutatócsoportok milyen mértékben tudtak integrálódni abba a közegbe, ami körülveszi őket. Ez elsősorban a csoportok tudományos közösségekben elfoglalt helyének és szerepének kérdését jelenti, de itt tárgyaljuk a Lendület-csoportok kutatási eredményeinek lehetséges gyakorlati hasznosulását is. A kutatócsoportok, illetve az egész tudományos közösség számára fontos, hogy a Lendület-csoportok ne olyan kiválósági központok legyenek, melyek elszigetelődnek a szféra egészétől, hanem fontos, hogy a teljes közeget minél inkább dinamizálják, próbáljanak minél több módon „jelen lenni” nem csak a saját szakterületükön, hanem a tágabban értelmezett tudományos színtéren egyaránt, jelentse ez akár a kutatói utánpótlás nevelését, az eredményeik gyakorlati hasznosulásának elősegítését, vagy bármi mást. Elsőként azt mértük fel a két adatfelvétel eredményei alapján, hogy a Lendület-kutatócsoportok – a csoportvezetők véleménye szerint – milyen jelentőségűek a szakterületükön hazai és nemzetközi összehasonlításban. Gondolhatnánk azt, hogy a válaszadók saját kutatócsoportjuk jelentőségét illetően némileg elfogultak lehetnek, ám valójában az eredmények azt mutatják, hogy a legtöbb válaszadó nagyon is reálisan ítéli meg csoportja jelentőségét. Az előzetesen is nyilvánvaló és vitán felül álló volt, hogy hazai viszonylatban a Lendület-kutatócsoportok jelentik a tudományos teljesítmény egyik legmagasabb szintjét. Viszont ha megnézzük a megkérdezettek csoportjaira vonatkozó „önértékelését”, akkor mindenképpen

megmutatkozik, hogy egyértelműen helyén tudják kezelni a kutatócsoportok nemzetközi jelentőségét is.

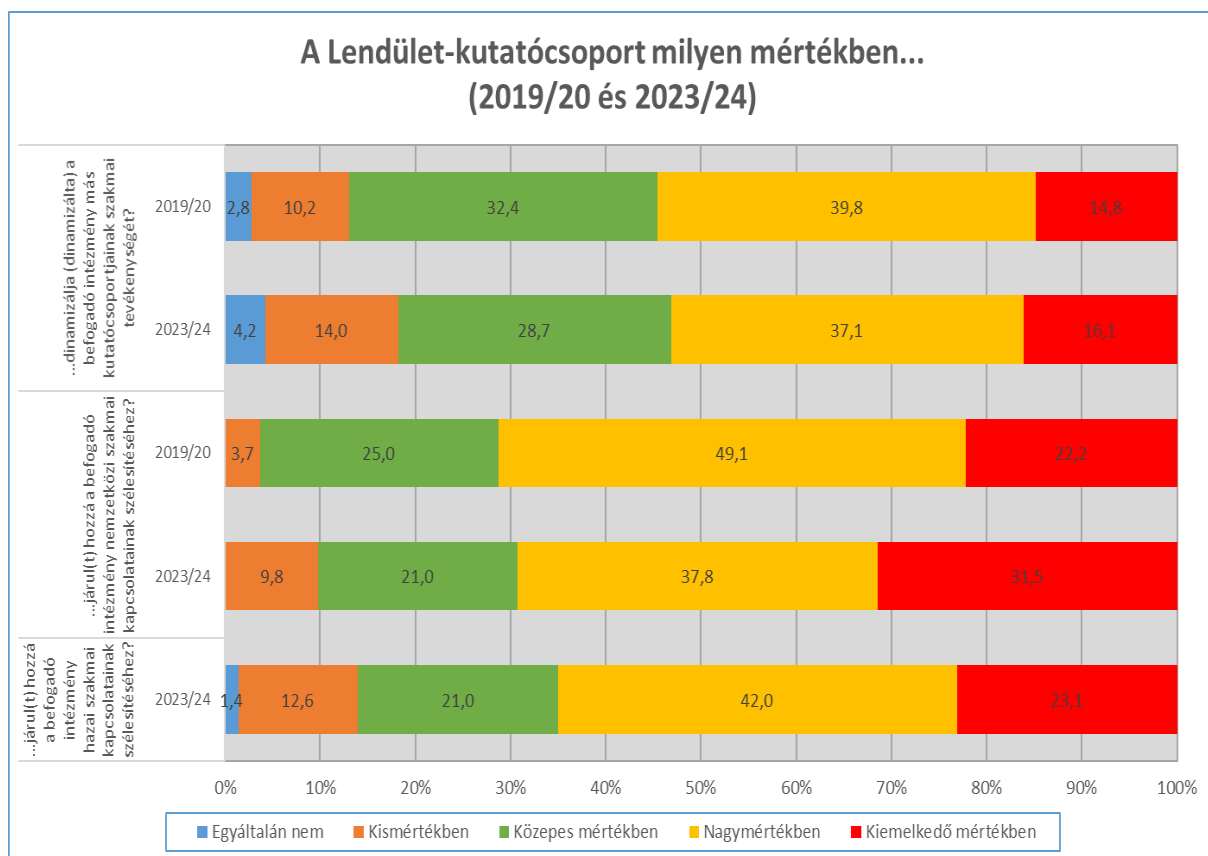
23. ábra

Elsőként az lehet megállapítani, hogy a két adatfelvétel között gyakorlatilag nincs eltérés a kutatócsoportok jelentőségének megítélésében, tehát a 2019/20-as és a 2023/24-es felmérés eredményei lényegében megegyeznek e tekintetben. A kutatócsoport hazai és nemzetközi jelentőségének megítélésében természetesen adódnak eltérések. Hazai viszonylatban a Lendület-csoportok a megkérdezettek nagy többsége (mintegy 70%-a) szerint kiemelkedő jelentőségűek, ami nem meglepő, hiszen a támogatás elnyerésének is egyik feltétele, hogy a pályázó hazai viszonylatban kiemelkedő kutató legyen. A megkérdezettek nagyjából 30%-a nyilatkozott úgy, hogy a Lendület-kutatócsoportja nagy jelentőségű (volt) szakterületének hazai mezőnyében. Ami mindenképpen figyelemreméltó (bár egyáltalán nem meglepő), hogy a kis vagy közepes jelentőségű kategóriák szinte teljesen hiányoztak a válaszok közül. Nemzetközi tekintetben kissé más a helyzet. A legkevésbé kedvező kategóriák aránya ez esetben is elhanyagolható, a csoportjának közepes nemzetközi jelentőséget tulajdonítók aránya azonban magasabb ez esetben (nagyjából 25%). Összességében a Lendület-kutatócsoportok nemzetközi jelentőségének megítélése is erősen pozitív, mivel a megkérdezettek mintegy 70%-a szakterületén nagymértékben vagy kiemelkedően jelentősnek ítélte meg csoportját. Eltérés a hazai közeghez képest abban van, hogy a kiemelkedő jelentőséget tulajdonítók aránya ahhoz képest jóval csekélyebb (13-14%). Az eredmények alapján az mindenképpen megállapítható, hogy a Lendület-csoportok – a megkérdezettek szerint – a hazai kutatási hálózat kiemelkedő jelentőségű tagjai, és a saját szakterületükön nemzetközi szinten is igen komoly fajsúlyú szereplői a kutatói szférának.

Felmerülhet a kérdés, hogy ha a Lendület-kutatócsoportok kiemelkedő jelentőségű szereplői a hazai kutatói hálózatnak, illetve elismert szereplők a saját szakterületükön nemzetközi szinten, akkor ez gyakorol-e bármilyen pozitív hatást a befogadó intézmény (HUN-REN kutatóintézet vagy egyetem) szakmai tevékenységére, illetve hazai és nemzetközi szakmai kapcsolatainak alakulására.

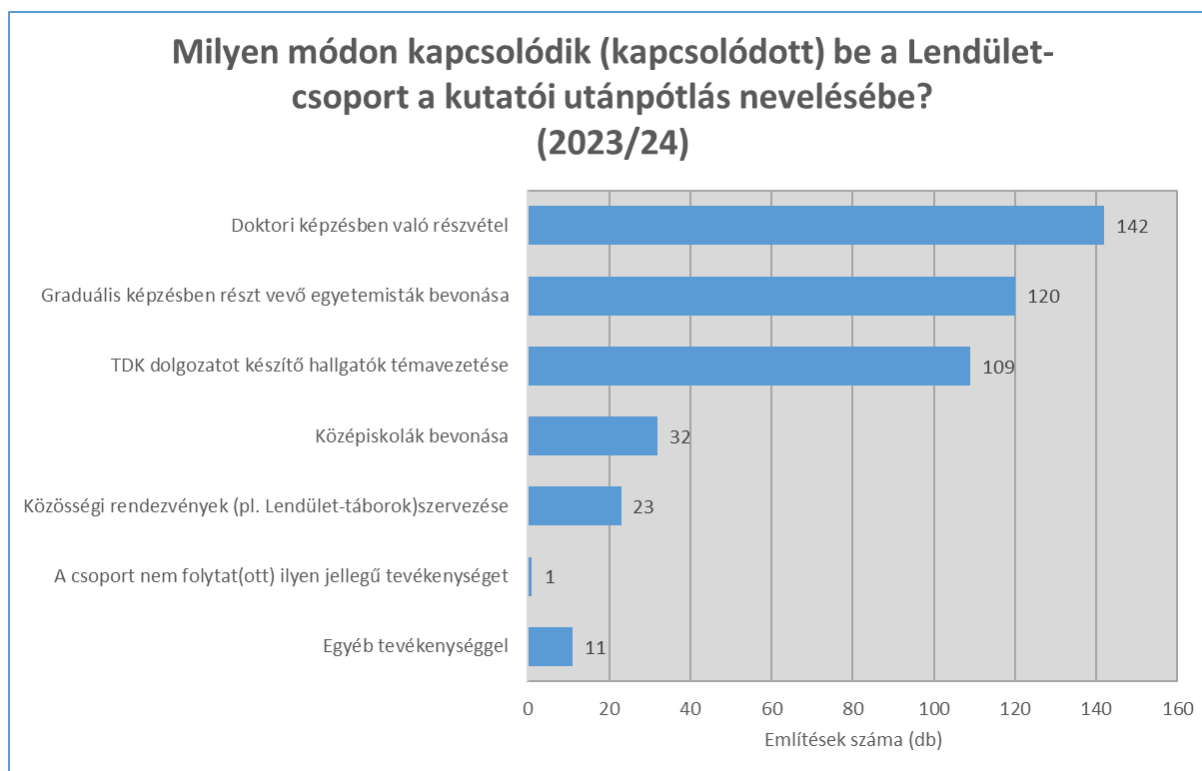
24. ábra

Első megállapítás ez esetben is az, hogy a két adatfelvétel eredményeiben csak minimális eltérések állnak fenn. (A befogadó intézmény hazai szakmai kapcsolataira gyakorolt hatást csak a 2023/24-es felmérés esetében vizsgáltuk.) Kivételt képez ez alól a csoportok befogadó intézmény szakmai kapcsolataira gyakorolt hatásának megítélése. Közel 10 százalékponttal nőtt ugyanis azok aránya, akik szerint a Lendület-csoportok kiemelkedő mértékben segítik a befogadó intézmények szakmai kapcsolatainak bővítését, ami mindenképpen kedvező irányú változásnak tekinthető. Általánosságban is kijelenthető, hogy a Lendület-csoportok kedvező hatással vannak a befogadó intézmény szakmai tevékenységére és kapcsolataira azáltal, hogy egyfajta katalizátorként dinamizálják az ott folyó kutatói tevékenységet – úgy is lehetne fogalmazni, hogy a csoportok felteszik a befogadó intézményt a kutatással foglalkozó szervezetek nemzetközi (és természetesen hazai) térképére. Különösen figyelemreméltó, hogy a megkérdezettek úgy látják, hogy a Lendület-csoport hatása kismértékben ugyan, de erősebb nemzetközi szinten a befogadó intézmény szakmai kapcsolataira nézve, mint hazai tekintetben – ez utóbbira csak a 2023/24-es felmérésből származó adattal rendelkezünk, tehát csak e felmérés kapcsán tudjuk ezt összehasonlítani. Azok aránya meglehetősen alacsony (4-18%), akik úgy vélekednek, hogy a Lendület-csoportok nem, vagy csak kismértékben járulnak hozzá a befogadó intézmények szakmai tevékenységének dinamizálásához és hazai, illetve nemzetközi szakmai kapcsolatainak bővítéséhez.

A Lendület-kutatócsoportok, amellyel, hogy a befogadó intézmény szakmai tevékenységére és szakmai kapcsolatainak alakulására is kedvező hatással vannak, más, kézzelfoghatóbb szerepet is játszhatnak egy-egy intézmény működésében. Sőt, az intézményi kereteken túli társadalmi szerepvállalásuk is jelentős lehet a kutatói utánpótlás-nevelés terén. A következő kérdés segítségével megpróbáltuk feltérképezni, hogy a Lendület-csoportok miként tudtak bekapcsolódni a kutatói utánpótlás-nevelésbe, annak legkülönbözőbb szintjein. Ezt a kérdést csak a 2023/24-es adatfelvétel során tettük fel.

25. ábra

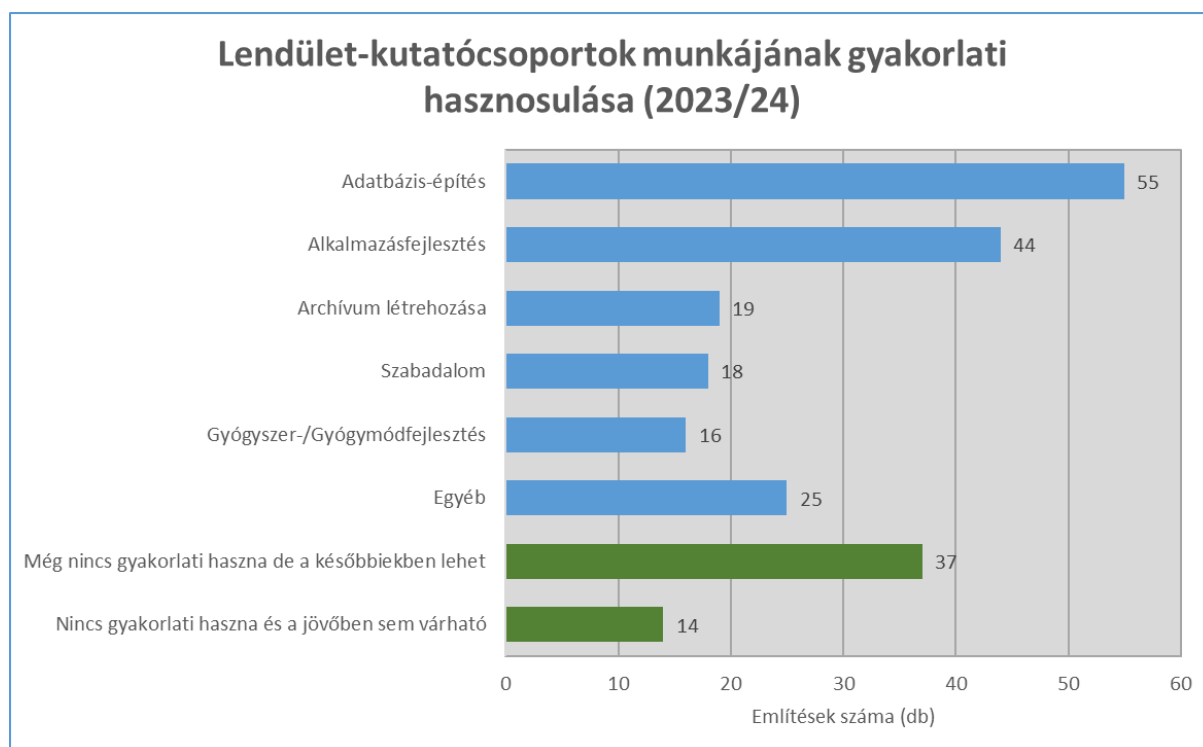

Összesen 145 válaszadó 438-szor említette meg a felsorolt tényezőket, ami azt jelenti, hogy egy csoportvezető nagyjából 3 különböző tényezőt választott ki. A válaszok alapján megállapítható, hogy a Lendület-kutatócsoportok túlnyomó többsége részt vesz a felsőoktatásban tanuló hallgatók különböző szintű képzésében és tehetséggondozásában, illetve bevonják őket a csoport kutatásaiba. Emellett nem elhanyagolható számú csoport már a középiskolásokat is igyekszik valamilyen szinten bevonni a tevékenységébe, ami kifejezetten hasznos lehet a kutatói utánpótlás biztosítása szempontjából. Szintén több válaszadó említette, hogy csoportja közösségi rendezvényeken is részt vesz, ismeretterjesztő előadásokat tart az érdeklődők számára, illetve Lendület-táborokat szervez, melyek jelentősége szintén nem elhanyagolható a kutatói utánpótlás kapcsán. Néhány csoportvezető egyéb olyan tevékenységet is megemlélt, mely a kutatói pálya vonzóná tételeit segítheti elő. Néhány példa ezek közül: gyakornoki program indítása, junior-konferencia szervezése, Lendület mesterkurzusok tartása itthon és külföldön, nemzetközi hírű kutatók Magyarországra hozása, posztdoktori képzések indítása, továbbképzések és workshopok szervezése, stb.

Bár a Lendület-csoportok döntően alapkutatást végeznek, ennek ellenére fontos szempont lehet kutatási eredményeinek esetleges gyakorlati hasznosulása. Nyilván ennek lehetősége eltérő aszerint, hogy a csoport milyen kutatási témával foglalkozik, illetve mely tudományterületen tevékenykedik, de mindenképpen fontosnak gondoltuk e tekintetben is feltérképezni a Lendület-csoportokat. E kérdés – az előzőhöz hasonlóan – csak a 2023/24-es adatfelvétel során került be a felmérésbe, és a válaszadók több tényezőt is említhettek a válaszadás során (többszörös választás). Volt pár válaszkategória, amit előzetesen meghatároztunk, mivel feltételezésünk szerint e gyakorlati hasznosulási módok jelenhetnek meg leginkább a Lendület-csoportok munkája kapcsán (pl. adatbázis-építés, szabadalom), de arra is lehetősége volt a megkérdezetteknek, hogy kiegészítsék e listát olyan, specifikus hasznosulási módokkal, melyek adott esetben csak ezekre a csoportokra jellemző. Voltak csoportvezetők (nem túl jelentős számban), akik jelezték, hogy kutatásuk kapcsán nem várható az eredmények konkrét gyakorlati hasznosulása, illetve akadtak olyan válaszadók is,

akik úgy nyilatkoztak, hogy egyelőre még nem történt meg a kutatási eredmények gyakorlati hasznosulása, de a későbbiekben erre is sor kerülhet.

26. ábra

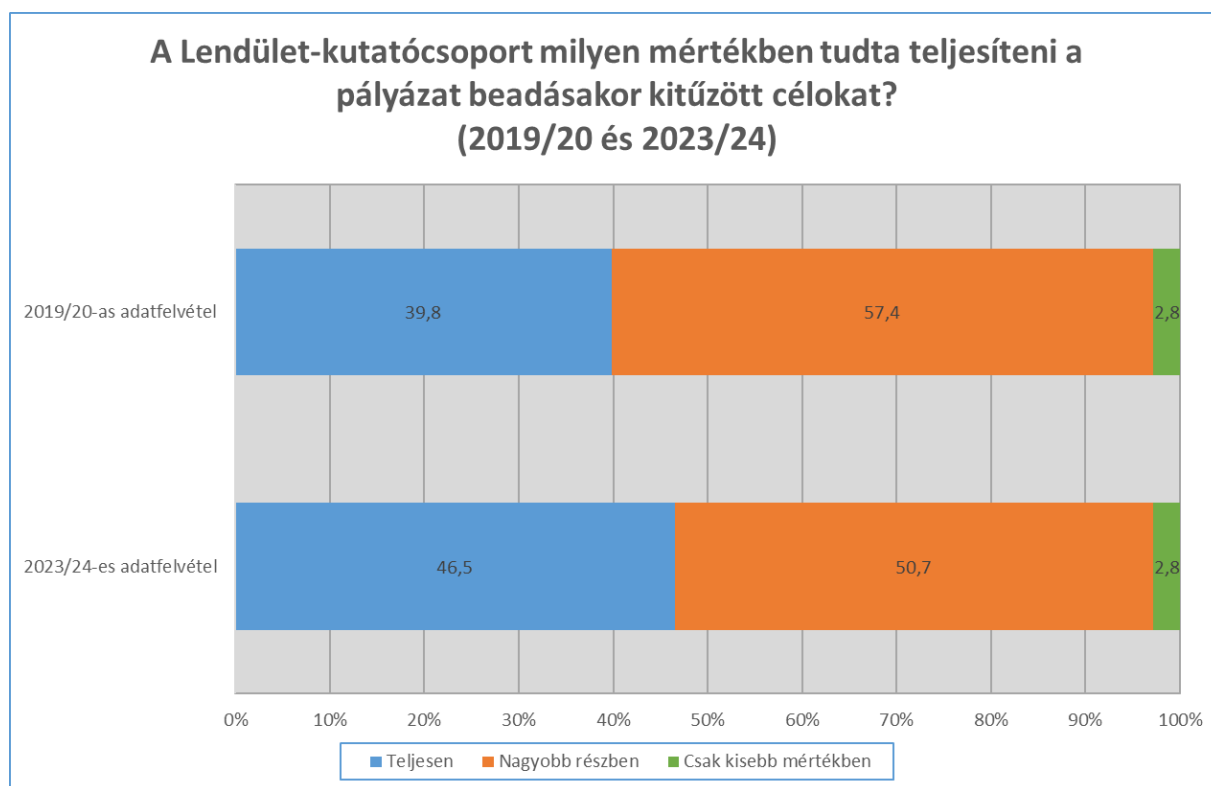

A 145 válaszadóból 51 fő nyilatkozott úgy, hogy nincs gyakorlati hasznosulása a kutatócsoport munkájának – közülük a többség viszont azt is jelezte, hogy a későbbiekben sor kerülhet erre. Itt érdemes megjegyezni, hogy sok csoport jelenleg is a támogatási szakaszban van, akár még annak első évében, éveiben, amikor a kutatás megalapozása, kidolgozása a fő irány, nem pedig az eredmények gyakorlati hasznosítása, aminek majd csak a későbbiekben lehet aktualitása. Az mindenesetre rendkívül pozitív, hogy a megkérdezettek kevesebb mint 10%-a gondolja úgy, hogy kutatásának a későbbiekben sem lesz gyakorlati haszna. A konkrét gyakorlati hasznosulást megemlítő 94 fő összesen 177 értékelhető választ adott, tehát csoportonként átlagosan közel kétféle hasznosulási módot jelöltek meg a megkérdezettek. Legnagyobb számban az adatbázis-építést (55 említés) és az alkalmazásfejlesztést (44 említés) jelölték meg, mint a kutatómunkájuk gyakorlati hasznosulása, de az archívum létrehozása, a szabadalom, valamint a gyógyszer-, illetve gyógymódfejlesztés is jelentősebb számban megjelenik a válaszok között. Jelentős az „egyéb” válaszok száma is (25). Ezeket kategorizálva a következő egyéb gyakorlati hasznosulási módokat említhetjük meg: ipari fejlesztések, módszertani fejlesztések vagy adatpációk, szakmai/szakpolitikai javaslatok kidolgozása, szoftverfejlesztés, illetve különféle társadalmi hasznosulási módok. Összességében elmondható, hogy bár a Lendület-kutatócsoportok döntően alapkutatást folytatnak, a csoportok többsége esetében a kutatási eredmények gyakorlati hasznosulása is megvalósul valamilyen formában.

Jelentős – sőt, a köztes, hároméves szakmai beszámoló bevezetése óta kulcsfontosságú – szempont a kutatási célok (időarányos) teljesítésének mértéke, sikeressége. Ez nyilván több tényező függvénye: milyen gyorsan sikerül megszervezni a csoportot, sikerül-e megfelelő szakmai színvonalon teljesítő csoporttagokat találni, rendelkezésre áll-e a szükséges kutatási infrastruktúra, stb. Ezek alapvetően meghatározzák, hogy a kutatócsoport a Lendület pályázatban leírt kutatási

célokat milyen mértékben tudja/tudta megvalósítani. Mivel sok kutatócsoport még a támogatási szakaszban van, ezért e csoportok esetében az időarányos teljesítésre vonatkozott a kérdés.

27. ábra

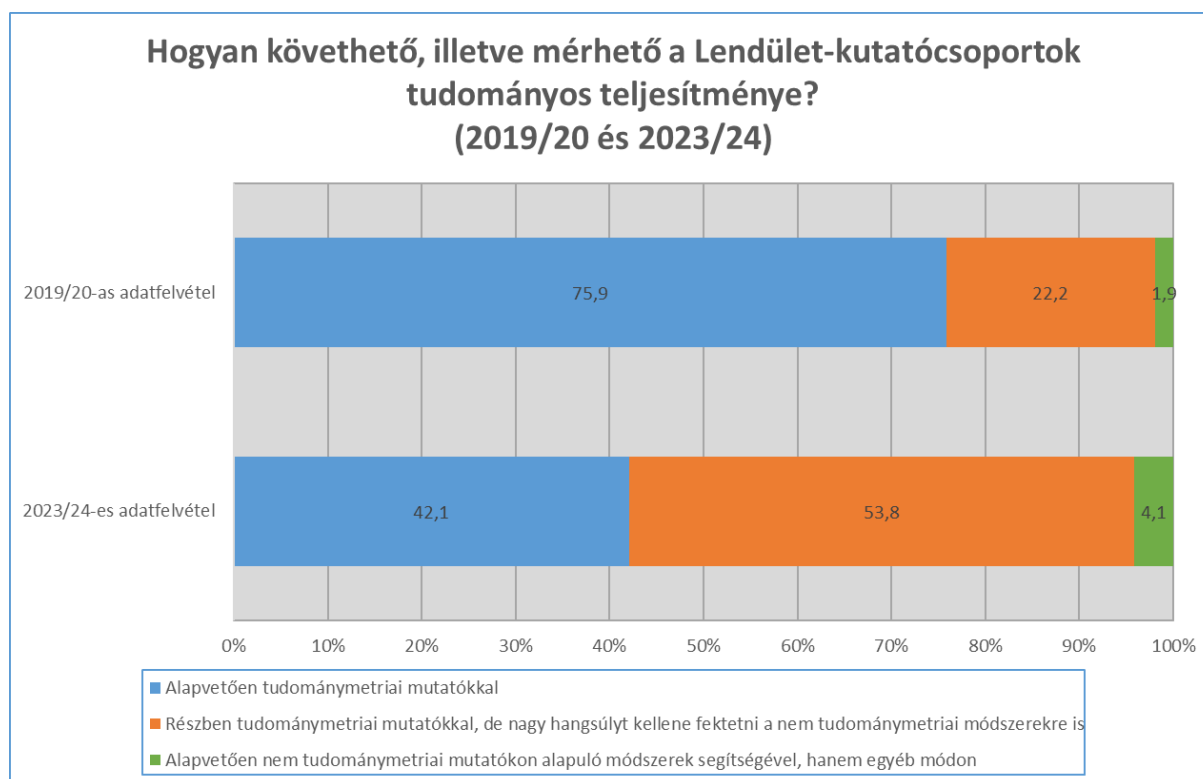

Az egyértelműen megállapítható a válaszok alapján, hogy a Lendület-kutatócsoportok alapvetően sikeresen tudták teljesíteni a maguk elé kitűzött célokat. Ezt jelzi, hogy a megkérdezettek szinte teljes köre úgy nyilatkozott, hogy nagyobb részben vagy teljes körűen teljesíteni tudták (időarányosan) a pályázatban vázolt célokat. A két felmérés eredményeit összehasonlítva felfedezhető némi eltérés az arányokban – a 2023/24-es adatfelvétel során a válaszadók nagyobb arányban számoltak be arról, hogy teljes mértékben teljesíteni tudták a kutatási célokat (46,5%), mint az előző, 2019/20-as felmérés esetében (39,8%). A különbség nem túl jelentős, de mindenképpen jelez egy kedvező tendenciát a pályázatban vállalt célok megvalósításának hatékonysága kapcsán.

Szintén a kutatócsoportok szakmai tevékenységéhez kapcsolódó kérdés, hogy miként lehet(ne) értékelni, illetve mérni a csoportok tudományos teljesítményét. A hagyományos módszer erre a tudománymetriai alapokon nyugvó értékelési metódus. Ezek egyértelmű erőssége, hogy a standardizált mutatók alapján összehasonlítható az egyes tudományos egységek (jelen esetben kutatócsoportok) teljesítménye, természetesen az ésszerűség határain belül (tehát pl. tudományterületen belül). Fontos megemlíteni, hogy már a program korai szakaszától kötelező a csoporthoz köthető publikációk esetében feltüntetni, hogy e publikációk, illetve az azok alapjául szolgáló kutatások a Magyar Tudományos Akadémia Lendület Programjának támogatásával valósulhattak meg. Ennek segítségével viszonylag könnyen összegyűjthetők a Lendület Programhoz kapcsolódó tudományos publikációk. Nagyon fontos ugyanakkor a megkérdezettek szerint (főként a 2023/24-es felmérés alapján), hogy ne csak tudománymetriai eszközökkel és módszerekkel vizsgálják egy-egy csoport teljesítményét, hiszen számos olyan, a kiválóságot jelző tényező létezik, amit figyelembe lehetne venni az értékelés során, így kiegészítve azt a képet, melyet

a hagyományos, tudománymetriai alapú értékeléssel kaphatunk a programot, illetve a kutatócsoportok teljesítményét vizsgálva.

28. ábra

A két felmérés adatainak segítségével megállapítható, hogy a kutatócsoportok teljesítményének nyomon követése, illetve értékelése kapcsán jelentősen megváltozott a megkérdezett csoportvezetők véleménye. A 2019/20-as adatfelvétel során még jelentős többségben (75,9%) voltak azok, akik szerint erre leginkább a különböző tudománymetriai mutatók a leginkább alkalmasak, és csupán a válaszadók kisebb része (22,2%) gondolta úgy, hogy e hagyományos módszerek mellett a nem tudománymetriai alapú értékelésre is komoly hangsúlyt kell fektetni a csoportok teljesítményének értékelése során. Ez a helyzet a 2023/24-es felmérés idejére alapvetően változott meg. Ekkor már a megkérdezettek többsége (53,8%) úgy vélekedett, hogy – bár fontosak a tudománymetriai módszerek is –, az egyéb, nem feltétlenül mérésen alapuló értékelési szempontoknak is fontos szerepet kell játszania a csoportok munkájának értékelésében. Hozzá kell ugyanakkor tenni, hogy a tudománymetriai módszerek létjogosultságát alapvetően megkérdőjelező csoportvezetők aránya mindkét felmérés esetében elenyésző (bár a 2023/24-es adatfelvétel esetében magasabb). E kérdés vonatkozásában rendkívül fontos azt is feltérképezni, hogy milyen „egyéb”, nem tudománymetriai szempontokat tartanak a megkérdezettek fontosnak a csoportok tevékenységének értékelése kapcsán. A felsorolt szempontok az alábbiak⁷:

- A csoporttagok további állásainak rangja
- **Átütő eredmény, újítás, innováció létrehozása**
- **Eredmények társadalmi-gazdasági hasznosulása**
- Hazai és külföldi kapcsolatok, együttműködések
- Képzések tartása, tudományos ismeretterjesztés
- **Kutatói utánpótlás nevelése (pl. szakdolgozat, TDK, PhD témavezetés)**

⁷ A két adatfelvétel során említett szempontok összesítve, betűrendben felsorolva; a leggyakoribb említések kiemelve.

- Külső szaktekintélyek véleménye
- Létrehozott kutatási infrastruktúra (széles körű) hasznosulása
- Pályázati sikeresség
- Rangos folyóiratok szerkesztőbizottsági tagsága
- Szakértői felkérések
- **Tudománykommunikációs szempontok**
- Tudományos előadások tartása

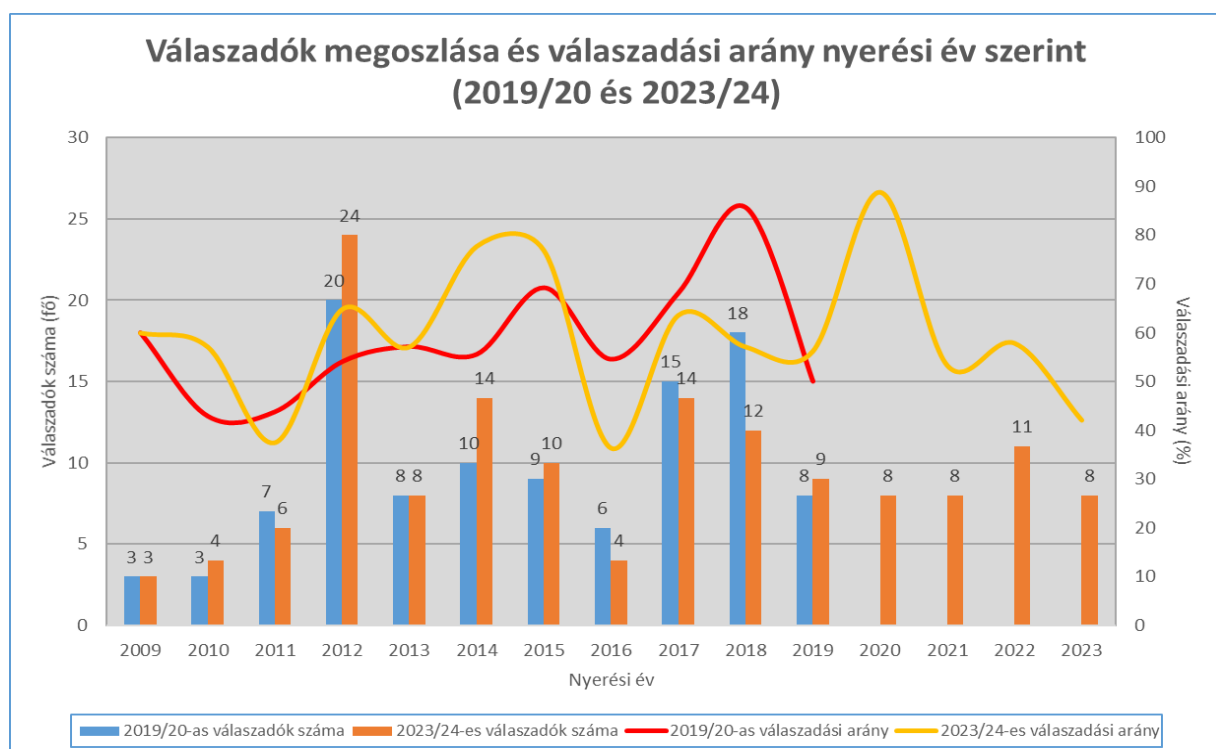
A felsorolt szempontokat alapvetően három nagy csoportba sorolhatjuk azok jellege alapján: *csoport rangja nem publikációs teljesítmény alapján* (pl. kutatócsoport kapcsolatai, szakértői felkérések, stb.); *kutatói utánpótlás-nevelés* (képzések tartása, témavezetés, stb.); *társadalmi hasznosság* (innováció létrehozása, tudománykommunikációs szempontok, stb.). E kategóriák mindegyike fontos szempont lehet a csoportok tevékenységének nyomon követése, jellemzése, értékelése kapcsán, ám – mint a válaszok is mutatják – teljesen nem helyettesíthetik a tudásmetriai alapú értékelést.

A LENDÜLET TÁMOGATÁS MEGPÁLYÁZÁSA

Ebben a fejezetben a Lendület támogatás megpályázásának körülményei tekintjük át. Vizsgáltuk a nyerési évek eloszlását, a pályázások és a támogatás elnyerésének számát, az egyes Lendület kategóriák megoszlását, illetve azt, hogy hazai vagy külföldi pozícióból nyerte-e el a támogatást a válaszadó. Felmértük ezen felül, hogy a megkérdezettek milyen motivációs tényezők hatására döntöttek úgy, hogy pályáznak a Lendület támogatásra.

A válaszadók nyerési évek szerinti megoszlása – értelemszerűen – összefügg az adott év nyerteseinek számával, ugyanakkor a válaszadási arányok jelentős mértékű ingadozása is befolyásolja ennek alakulását.

29. ábra

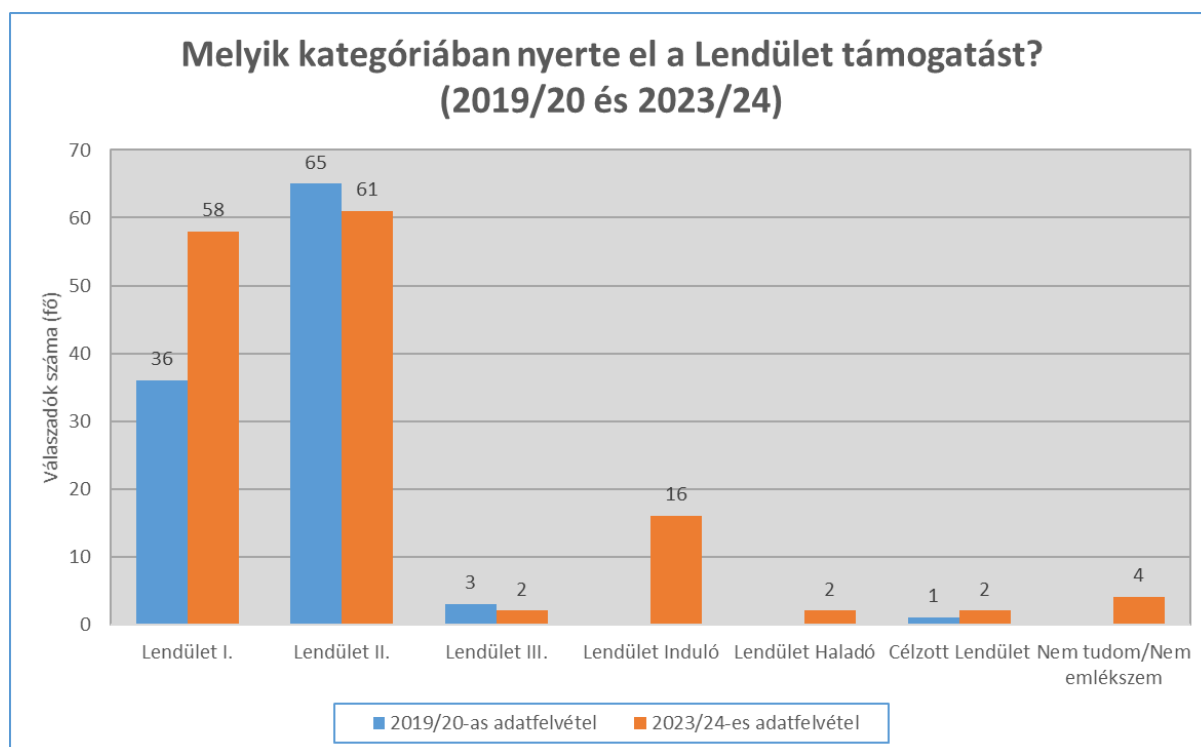

A válaszadási arányok mindkét felmérés esetében igen változatosan alakultak, nagy eltéréseket mutatva (43-86%, illetve 36-89%). Ha a trendeket nézzük, akkor megállapítható, hogy a „régibbi” nyertesek körében sem alacsonyabb jelentősen a kitöltési hajlandóság⁸, ami – pozitív megközelítésben – azt jelenti, hogy a korábbi Lendület nyertesek is fontosnak érezték, hogy válaszaikkal segítsék munkánkat. (Megjegyzés: a többszörös nyerteseket arra kértük, hogy az első sikeres pályázatuk nyerési évét jelöljék meg.)

A válaszadók többsége, 58,6%-a elsőre, azaz rögtön az első benyújtott Lendület pályázatával elnyerte a támogatást – erre vonatkozó információval a 2023/24-es felmérés kapcsán rendelkezünk. Szintén a 2023/24-es adatfelvétel kapcsán van arra vonatkozó információnk, hogy hány többszörös (kétszeres) nyertes szerepel a válaszadók körében. Ez alapján megállapítható, hogy az adatfelvétel időpontjáig a válaszadók között 7 kutató nyerte el két alkalommal a támogatást (a teljes alapsokaságban a 2023/24-es adatfelvételig összesen 19 kétszeres nyertes szerepelt), ugyanakkor a többszörös nyertesek száma idővel értelemszerűen további növekedést fog mutatni. (Megjegyzés: a Lendület program működésének első felében az újrapiályázás helyett a csoportok támogatásának véglegesítésére volt lehetőség az akadémiai kutatócsoportok esetében.)

A Lendület pályázati rendszer jelenleg két pályázati kategóriát különböztet meg: az „Induló” kategória az ígéretes, új kutatási projektek megvalósítását teszi lehetővé, a „Haladó” kategória pedig a jól működő, kiváló kutatási projektek folytatását támogatja. Korábban e két kategóriának felelt meg a Lendület I. és Lendület II. besorolás. Emellett az egyes években további, nyertesek számát tekintve kisebb nagyságú csoport, illetve kategória is megkülönböztethető.

30. ábra

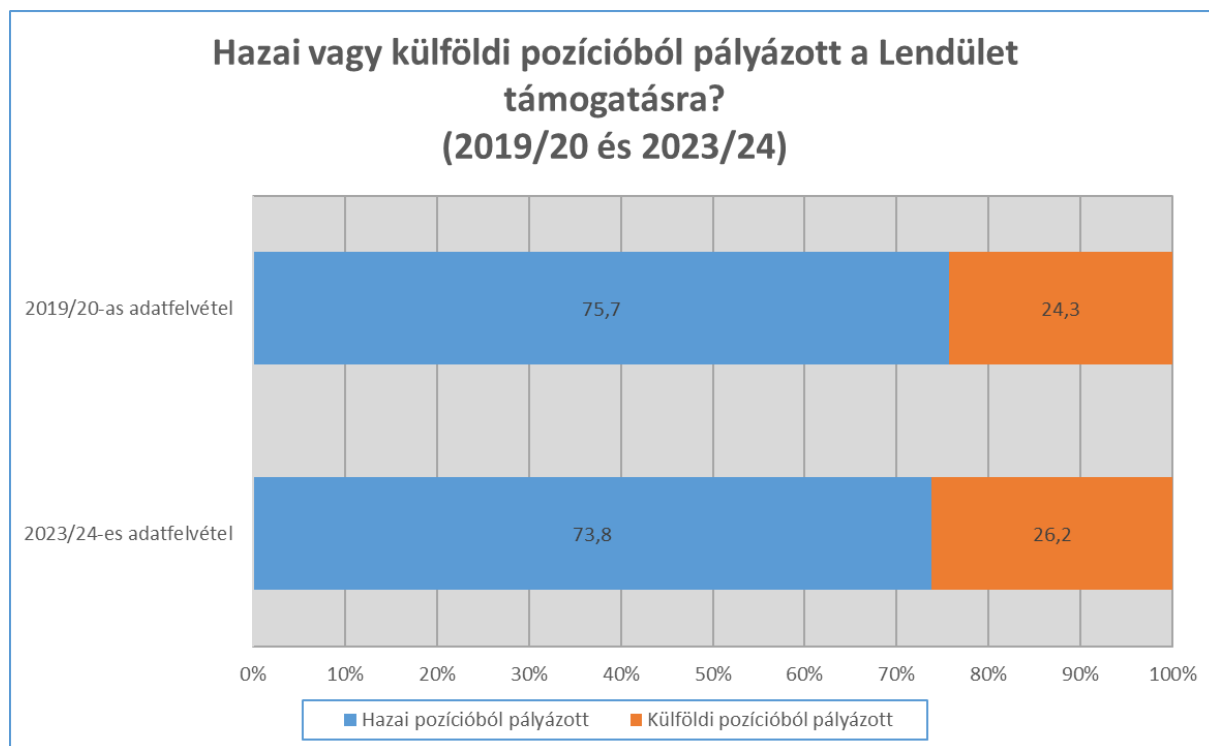
Látható, hogy a válaszadók legnagyobb része a Lendület I. és Lendület II. kategóriában nyerte el a támogatást – e két kategória felelt meg az első adatfelvétel idején a jelenlegi „Induló” és

⁸ Sőt, a 2023/24-es felmérés esetében a válaszadási arány alakulásának tendenciája egyáltalán nem változik a nyerési év függvényében.

„Haladó” besorolásoknak. A Lendület „Induló” kategória a 2023/24-es felmérés esetében már jelentősebb válaszadói számmal képviselteti magát. (Kétszeres nyertesek esetében az első támogatott pályázat kategóriáját kellett megadni.)

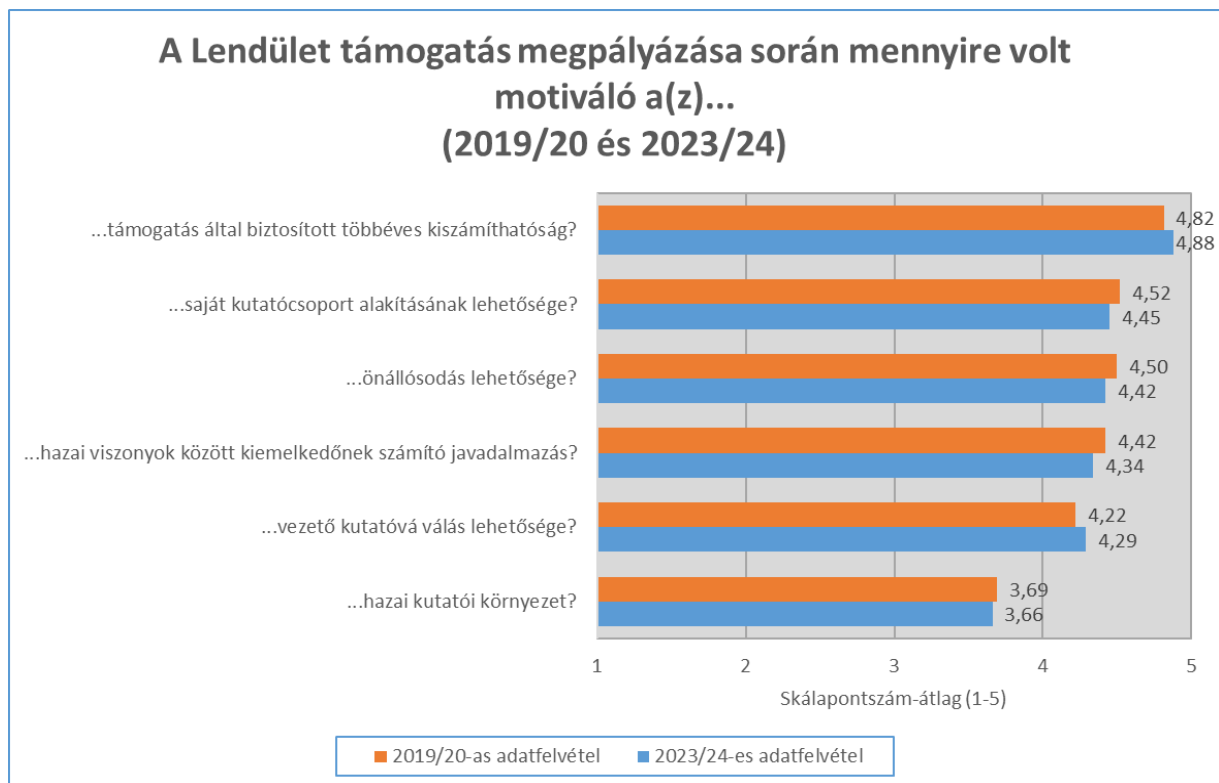
A Lendület Program egyik fontos, kezdetektől érvényes célkitűzése, hogy megfelelő kutatási feltételek biztosításával hazacsábítsa a külföldön tevékenykedő kiemelkedő magyar kutatókat. Kezdetben, az első néhány pályázati év során a külföldről hazatérő kutatók adták a nyertesek jelentős hányadát – igaz, a jelenleginél jóval kevesebb volt a támogatott pályázatok száma. A külföldi és hazai pozícióból pályázók megoszlását mindkét adatfelvétel alapján megállapíthatjuk.

31. ábra

A felmérések adatai alapján kimutatható, hogy a nyertesek mintegy negyede külföldi kutatóhelyről pályázott, és nyerte el a Lendület támogatást – ennek arányában az adatfelvételek között lényegében nincs eltérés. (Többszörös nyertesek esetében az első pályázás körülményeit figyelembe véve.) Ez összességében azt jelenti, hogy a program kiváló eszköz a külföldi kutatóhelyeken tevékenykedő magyar kutatók hazahívására, de emellett a hazai intézményekben foglalkoztatott szakemberek támogatásának is kiemelkedő eszköze. Hangsúlyozni kell ugyanis, hogy a Lendület Programnak nem csak az a célja, hogy hazacsábítsa a külföldi kutatóhelyen tevékenykedő magyar kutatókat, hanem az is legalább ennyire fontos, hogy itthon tartsa azon kiválóságokat, akik az agyelszívás révén potenciálisan külföldre távozhatnak. Ez utóbbi csoport igen jelentős nagyságú a Lendület nyertesek között – ezt jelzi az a tény, hogy a válaszadók 79-86%-a eltöltött már minimum 6 hónapot egybefüggően külföldi kutatóhelyen. E kutatók itthon tartásában a Lendület Programnak kiemelkedő szerepe van.

A kutatók hazacsábításának, illetve itthon tartásának kérdését némileg árnyalja, ha megvizsgáljuk a támogatás elnyerői körében a különböző motivációs tényezőket. Ennek vizsgálata során 6 olyan tényezőt soroltunk fel, melyek ösztönözhatték a kutatókat a Lendület támogatás megpályázására; a válaszadóktól az adatfelvétel(ek) során azt kértük, hogy egy 5 fokozatú skálán értékeljék az egyes tényezők jelentőségét.

Az adatokat vizsgálva elsőként az állapítható meg, hogy a két felmérés eredményei között csak minimális eltérések mutatkoznak. Érvényes ez akkor is, ha nem az ábrán látható skálapontszám-átlagokat vizsgáljuk, hanem az egyes kategóriák arányait. Az eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók szerint a legfontosabb motivációs tényező a Lendület támogatás által biztosított kiszámíthatóság. E tényező a megkérdezettek döntő többsége (86-88%) számára kiemelkedő mértékben motiváló volt a pályázás során. Nagyjából hasonló, az előzőhöz képest némileg alacsonyabb, de még mindig jelentősnek számító motivációt jelentett a válaszadók számára a saját kutatócsoport alakításának lehetősége, az önállósodás, a kiemelkedő javadalmazás és a vezető kutatóvá válás. Ezek skálapontszám-átlaga is jóval 4 feletti (4,2-4,5). A felsorolásból a legkevésbé fontos motivációs tényezőnek a hazai kutatói környezet bizonyult. Ennek megítélése sem kifejezetten rossz, csak a többi motivációs tényezőhöz képest kisebb jelentőséget tulajdonítanak neki a megkérdezett Lendület nyertesek. Ez azt jelzi, hogy a kutatók hazacsábításához és itthon tartásához mindenképpen szükség van a megfelelő kutatási körülmények (pl. kiszámíthatóság, versenyképes jövedelem) biztosítására is.

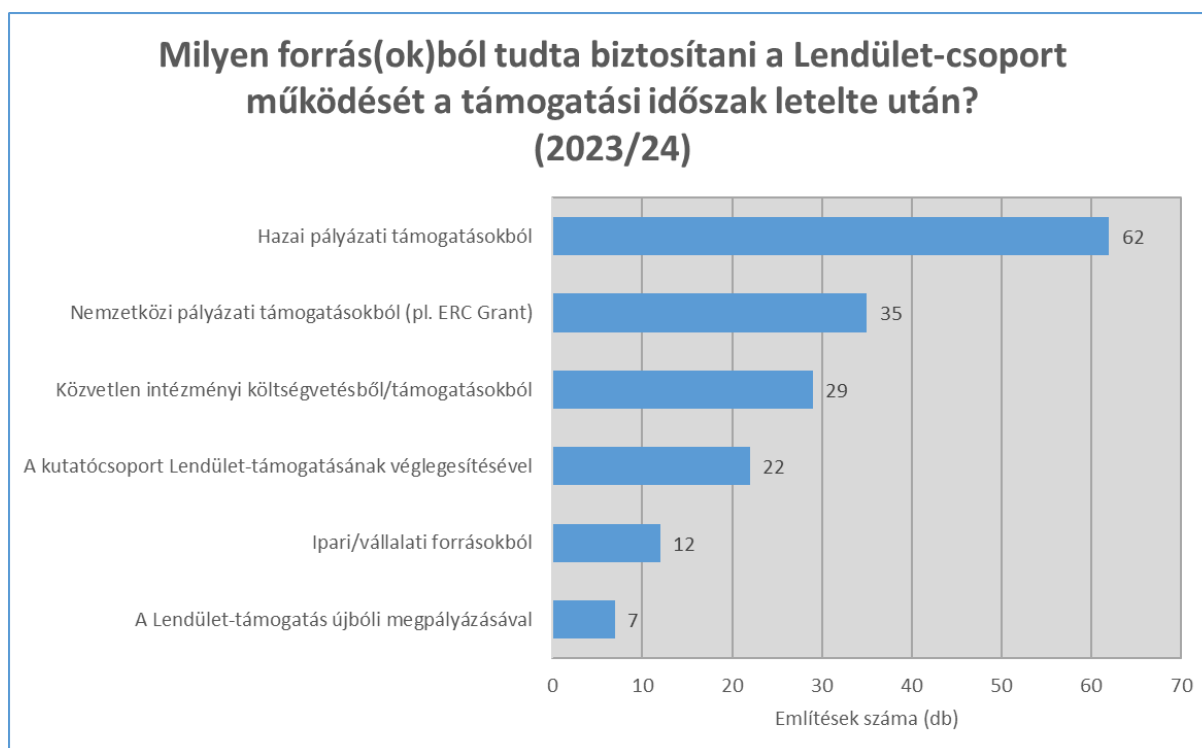
A LENDÜLET-KUTATÓCSOPORT STÁTUSZA

Kutatásunk szempontjából fontos kérdés, hogy a válaszadóink mekkora hányada rendelkezett az adatfelvételek időpontjában aktív Lendület támogatással, és mekkora részük esetében „járt le” a támogatási időszak. Fontos szempont továbbá, hogy ez utóbbi csoport fenn tudta-e tartani kutatócsoportja működését, és ha igen, milyen forrásokból. Az alábbi fejezetben e kérdéseket fogjuk megvizsgálni.

Az adatfelvételek időpontjában az aktív támogatási szakaszban lévő válaszadók aránya jelentős eltéréseket mutatott: a 2019/20-as felmérés során a megkérdezettek 57,4%-a rendelkezett aktív

Lendület támogatással, a 2023/24-es adatfelvétel idejére ez az arány 35,9%-ra csökkent. Ez afféle természetes folyamatként jellemzi az alapsokaságot, hiszen az idő előrehaladtával a megalakult Lendület-kutatócsoportok teljes száma egyre növekszik, ugyanakkor támogatásban mindig csak egy adott számú csoport részesül. Fontos kérdés a már nem aktív támogatási szakaszban lévő kutatócsoportok esetében, hogy a csoportvezetőnek sikerült-e fenntartani a támogatási időszak letelte után a csoport támogatását, illetve biztosítani tudta-e annak működését. Erre vonatkozó információval a 2023/24-es felmérés kapcsán rendelkezünk – ez alapján megállapítható, hogy a Lendület támogatási időszak letelte után a csoportok háromnegyedének (75,3%) működését sikerült fenntartani különböző támogatási források segítségével, ami kifejezetten kedvező aránynak tekinthető. A csoportok fenntartására különböző forrásokból származó támogatások teremtettek lehetőséget.

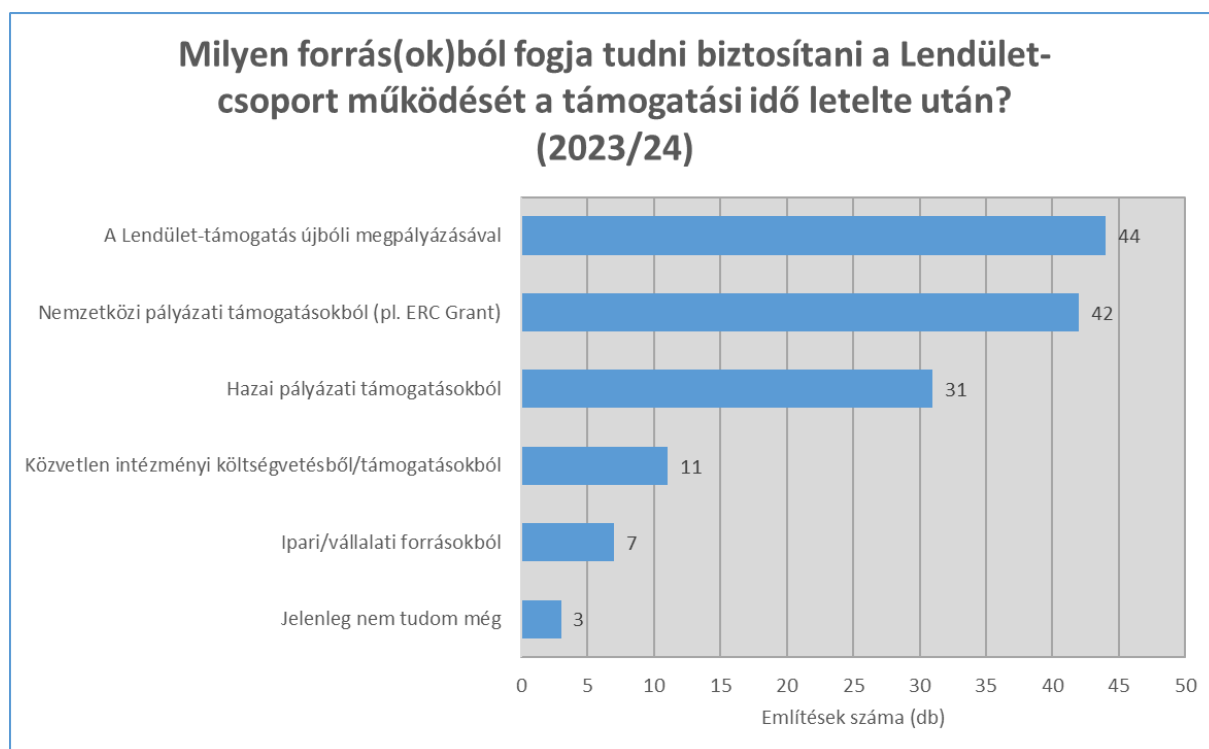
33. ábra

Összesen 70 olyan csoportvezető töltötte ki a 2023/24-es kutatás kérdőívét, akinek már „lejárt” a Lendület támogatási időszaka, de megpróbálta valamilyen forrásból fenntartani csoportja működését. E körbe beletartoznak azok a kétszeres nyertesek is, akik jelenleg már az újra megpályázott Lendület támogatási időszakukat töltik (tehát az első támogatási időszakuk már letelt). A lehetséges támogatási módok összes említési száma 167, ami azt jelzi, hogy a csoportvezetők átlagosan több mint két különböző forrásból oldották meg kutatócsoportjuk további működését – szükséges tehát a csoportok fenntartása érdekében a több lábbon állás. A csoportok további működtetését a legtöbben hazai pályázati forrásokból (62 fő), nemzetközi pályázati támogatásból (35 fő), valamint közvetlen intézményi támogatásból (29 fő) biztosították, sok esetben ezek – és a többi támogatási forma – valamiféle kombinációjaként. A már nem aktív támogatási szakaszban lévő csoportok közül 22 esetben történt meg a Lendület támogatás véglegesítése, melynek során a korábbi Lendület támogatás beépült a befogadó intézmény költségvetésébe. Figyelemreméltó az is, hogy 12 kutatócsoport esetében – legalább részben – ipari, vállalati források segítették a további működést.

A még aktív Lendület támogatással rendelkező csoportvezetők számára is fontos kérdés, hogy a támogatási időszak leteltével milyen forrásokból tudja majd fenntartani a kutatócsoport működését. A Lendület Program megújítása révén az ő esetükben evidens választás lehet a támogatás újbóli megpályázása, de emellett természetesen más források biztosítása is szükségessé válhat. Az erre vonatkozó kérdés esetében lényegében ugyanazokat a válaszlehetőségeket kínáltuk fel, mint a már lejárt támogatású csoportok vezetőinek (kivételt jelent a csoportok Lendület támogatásának véglegesítése, mivel arra a jelenlegi rendszerben nincs lehetőség), az eredmények pedig a 2023/24-es adatfelvételből származnak.

34. ábra

A kérdést összesen 50 csoportvezető válaszolta meg, ők összesen 138 alkalommal említették a felkínált válaszlehetőségeket. Ha a jelenleg még bizonytalan három csoportvezető választól eltekintünk, akkor ez hozzávetőlegesen 2,9 tényező megjelölését jelenti csoportonként, ami azt mutatja, hogy a csoportvezetők többsége a Lendület támogatás futamidejének lejártát követően igyekszik több forrásból is biztosítani a működés anyagi feltételeit. A válaszadók legnagyobb számban/arányban a Lendület támogatás újbóli megpályázását (44 fő), illetve a nemzetközi pályázatokból származó források biztosítását (42 fő) jelölték meg, mint lehetséges alternatíva, ami azt mutatja, hogy szinte az összes érintett csoportvezető számol e lehetőségekkel. Ehhez képest kevesebben (31 fő) látnak lehetőséget a hazai források megszerzésében, a közvetlen intézményi támogatások (11 fő), illetve ipari, vállalati források megszerzésére (7 fő) pedig még csekélyebb mértékben számítanak a megkérdezettek.

ÖSSZEGZÉS

A 2009-ben létrehozott Lendület Program a Magyar Tudományos Akadémia egyik legfontosabb kiválósági programja. Az MTA Életpálya Monitor kutatási program keretében a 2019/20-as és 2023/24-es adatfelvétel során is sikerült a Lendület-csoportvezetők jelentős hányadát elérni, ami

lehetővé teszi, hogy átfogó képet alkossunk a Lendület Program működéséről, a támogatási rendszer megítéléséről, a csoportok működéséről, illetve a kedvezményezettek életpályájáról. Az összehasonlíthatóságot segíti, hogy mindkét adatfelvétel során megközelítőleg azonos kérdőívet használtunk a vizsgálatához.

Zárásként bemutatjuk, hogy a megkérdezettek szerint mik a Lendület Program legfontosabb erősségei, illetve gyengeségei. Ezeket a tényezőket nyitott kérdések segítségével gyűjtöttük össze, tehát a megkérdezettek mind az erősségeket, mint az esetlegesen előforduló gyengeségeket szabadon adhatták meg, és a válaszok számát sem korlátoztuk. Az adatfeldolgozás során a válaszokat kategorizáltuk, majd gyakoriság szerint sorba rendeztük. A létrehozott kategóriák azonosak voltak mindkét vizsgálat esetében. Az áttekinthetőség jegyében mind az erősségek, mind a gyengeségek esetében csak az 5-5 leggyakrabban említett tényezőt mutatjuk be. A csoportvezetők szerint a Lendület Program legfontosabb erősségei, értékei az alábbiak:

2019/20-as adatfelvétel:

1. Kiemelkedő finanszírozás/jövedelem (43 említés)
2. Kiszámíthatóság (36 említés)
3. Magas presztízs (29 említés)
4. Rugalmas költségelszámolás (19 említés)
5. Egyszerű, hatékony adminisztráció (18 említés)

2023/24-es adatfelvétel:

1. Kiszámíthatóság (54 említés)
2. Kiemelkedő finanszírozás/jövedelem (43 említés)
3. Magas presztízs (35 említés)
4. Függetlenség, nagyfokú kutatói szabadság (28 említés)
5. Kutatói közösség létrehozása (26 említés)

A három leggyakrabban említett erősség megegyezik a két adatfelvétel esetében, amiből levonható az a tanulság, hogy ezek állandó, stabil értékei, erősségei a Lendület Programnak. E három tényező – kiemelkedő finanszírozás, kiszámíthatóság, presztízs – képezi a támogatási rendszer három pillérét, melyek a változó viszonyok mellett is megmaradnak állandó, stabil alapnak. Fontos – és ha lehet azt mondani, pozitív – változás, hogy míg a 2019/20-as válaszok alapján két adminisztratív tényező került még be a leggyakrabban említett erősségek közé (rugalmas költségelszámolás, egyszerű/hatékony adminisztráció), addig a 2023/24-es felmérés alapján ezek kicserélődtek a kutatáshoz szorosabban kapcsolódó tényezőkre (kutatói szabadság, kutatói közösség létrehozása).

A felmérések során az erősségek és értékek mellett a Lendület Programmal kapcsolatos nehézségeket, gyengeségeket is összegyűjtöttük. Mindenképpen fontos kiemelni, hogy a megkérdezettek jóval kisebb számban említettek negatívumokat a programmal kapcsolatban, mint pozitívumokat. A leggyakrabban említett nehézségek, gyengeségek a következők:

2019/20-as adatfelvétel:

1. Nehézkes/túlzott adminisztráció (15 említés)
2. Csoport megszervezésének nehézségei (13 említés)
3. A program rugalmatlansága pénzügyi és egyéb szempontból (9 említés)
4. Közbeszerzés okozta problémák (8 említés)

5. Bizonytalanság, kiszámíthatatlanság a programmal kapcsolatban; csoport irányításának nehézségei; kevés/csökkenő kutatásra fordítható idő (5-5 említés)

2023/24-es adatfelvétel:

1. Nehézkes/túlzott adminisztráció (27 említés)
2. Csoport megszervezésének nehézségei (23 említés)
3. Alacsony támogatási összeg (20 említés)
4. A támogatás megszűnte után nehéz fenntartani a csoportot (17 említés)
5. Kevés támogatás a befogadó intézmény részéről (16 említés)

A két adatfelvétel eredményeit összehasonlítva arra a megállapításra lehet jutni, hogy a 2019/20-as adatfelvételhez képest a második adatfelvétel idejére a leggyakrabban említett nehézségek/gyengeségek említési gyakorisága megnőtt (nem pusztán abból fakadóan, hogy több lett a válaszadó). A legnagyobb számban megjelölt problémák listáján kivétel nélkül pénzügyi és adminisztratív természetű tényezők szerepelnek, melyek közül a „listavezetők” megegyeznek (nehézkes/túlzott adminisztráció, csoport megszervezésének nehézségei). Érdekes még kiemelni, hogy akad néhány olyan tényező, mely – ellentétes előjellel – szerepel az erősségek és a gyengeségek listáján is (támogatási összeg, adminisztrációs terhek, valamint a kiszámíthatóság ellentétes megítélése), ezek esetében ugyanakkor döntően a pozitív vélemények vannak túlsúlyban.

Ha az elemzésünk elején felállított kutatási hipotéziseket vizsgáljuk (ld. *3-4. oldal*), akkor megállapítható, hogy azok többé-kevésbé igazolhatók a felmérések eredményeivel:

- 1.) A Lendület Program szakmai megítélése töretlenül pozitív, abban csak csekélyebb változások következtek be. A megkérdezett csoportvezetők véleménye alapján kijelenthető, hogy a program továbbra is magas presztízsű (ld. a program erősségeit jelen fejezetben), és a hazai kutatástámogatási rendszer egyik alappilléreként funkcionál. A Lendület Program szakmai jelentőségét mutatja, hogy a korábbi nyertesek egyre nagyobb számban válnak az MTA rendes, illetve levelező tagjaivá, illetve tagjelöltekké.
- 2.) A program anyagi megítélése az első és második felmérés között némileg romlott, de az alapvetően még mindig is pozitív, mivel hazai viszonylatban továbbra is kiemelkedő anyagi támogatást nyújt a Lendület-csoportok kutatásai számára.

Összességében kijelenthető, hogy a Lendület Program a Magyar Tudományos Akadémia, és ezzel együtt a hazai kutatásfinanszírozás egyik legjelentősebb támogatási konstrukciója, mely a kiváló hazai és külföldről hazatérő kutatók számára kiemelkedő finanszírozást, kiszámíthatóságot, a program számára pedig jelentős presztízst biztosít, így járulva hozzá a hazai tudományosság nemzetközi elismertségének növeléséhez.